

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... > 10.—

Negyedévre ... > 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: József 527.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— © Budapest, május hó 18. © —

Krónika.

A szegény ember milliói.

— máj. 16.

A nagy razzia még egyre tart. És az arany kurta-korcsmái, a közgazdasági lebujok, ahol annyiszor itatták, annyiszor vetköztették le Pestet a haramiák, most már kannából öntik az embereket Amerikába. Csupa szegény ördög, aki a Midas király inkognitójában járt és most kiderül, hogy csak apache volt, szegényes, boldogtalan, szomorú és ordenáré svindler. Csupa self-mademan, aki a Szerencse biborában született herceg göggyével nézett a szemedbe, minthogyha azt mondta volna: Rothschild vagyok, vagy Julius Caesar, vagy Római Szent Birodalom, — a Kruppokhoz, Thyssenekhez, Astorokhoz, Morganokhoz mértük őket és most kiderül, hogy a Rózsa Sándor és a Viola Bandi mértékét is csak — a saját hamis mérlegükön ütük meg. Csupa Fatia Negra, aki nappal ragyogott, mint egy aransarkantus vitéz és este csalt, lopott, fosztogatott és selyemmaszkban ütötte le a becsületes kalmárt. A pesti nábob ...

*

Most sokat pletykáznak egy nábobról, aki a holdat is üzletfelei közt tisztelte és évente két millió korona forgalmat csinált. De a hold, ahogy egy krizantémos japán románcz meséli, szivtelen és elárulta a mi nábobunkat és most ... keresik. És akiket egy emberöltőn körösztül a hosszú orruknál vezetett, most főlényesen állapítják meg, hogy svihák volt és a légvárait és a rablófészkeket arra építette, hogy folyószámlahitele volt a Kereskedelmi Banknál. Nem volt pénze és nem volt esze, de volt hitele, — ami szintén nem volt és ez elég volt ahhoz, hogy milliomos legyen, ami szintén nem volt. És rosszul élt, úgy élt, mint egy szegény ember és a szegény emberek azt hitték, hogy puritán, mert el se tudták képzelni, hogy valaki azért él szegényen, mert nincs pénze.

Nem Vucingen báró a pesti vállalkozó, a pesti spekuláns, fezőr típusa; és nem Saccard és nem levétinci Timár Mihály, hanem Brazovics Athanáz és az Iczig zsidó, akitől azt kérdik a Sárga csikóban, hogy: Iczig zsidó, Iczig zsidó, van-e nálad pirosító. Falun kezdik. Péntek reggel bekocsznak a városba, Aradra vagy Tordára, Kaposvárra, Zólyombrézóba és este

hatkor már hozzák magukkal a négy-öt ládat: kocsi-kenőcsöt, cigárót, kandliczukrot, prominenzlit, sót, lisztet, irkát, rézhátú tükröt, aztán selyemkendőt a fehérnépnek, parittyát, füttyülőt, glikkert a gyerekeknek. De a fiai, lányai megnőnek, iskolába kék adni, az Egyház katonai attaséja, a szövetkezet is betette a lábát a faluba, nőiáriust is kaptak, a regále, a kataszter is más, mint azelőtt; a Belzebub a java legényt Amerikába hívta, egy kicsit göthös is, köhög a sok portól, mondják, hogy a halál kutyája ugat belőle, — becsukja a boltot és bemegy a közeli városba. Itt is boltot nyit, a pénzt kiveszi a ládafiából és a bankba viszi, fölügyelőbizottsági tag lesz, eljár a Kereskedő Körbe és vár és vár és vár, — amig félelmetes, biztos lassúsággal jön a krida. Pest. Behuzódik a köruti kávéházakba (a legkedveltebb az Erzsébet-körut, ott elegáns nemzetes asszonyok apámnak hívják a fáradt idegent), rárakodik a városra, annonszokat tesz közzé és mindent tud és a végén — közben a család, amely mindent erre az egy lapra tett föl, hogy »Pesten sikerül«, »Pesten megbecsülnek egy olyan okos üzletembert, mint a Náczi«, »Pesten az aszfalton hever a pénz«, a régi, sulyos ezüstgyertyatartókat, kelyheket, tálakat a zálogházban ravatalozta föl — a végén talált egy rést, vagy egy bolondot, egy gazembert, amin keresztül a közgazdasági rovatba jut. Innen csak egy lépés a törvényszéki rovatig. De ez a lépés hosszú és közbe sok minden történik.

Olykor — a végzet szökőéveiben — egy kis szerencse: a gyepen, a kártyán, a börzén, esetleg magán a szolid és komoly üzleten. A család fölhurczolkodik. Budán ugyis nagyon jó levegő van és két szoba-konyha ötszáz forint. (Beszéljünk csak forintokban.) Aztán: egy kis malőr. Megint: a gyepen, a kártyán, a börzén, esetleg magán a szolid és komoly üzleten. A börze ... és a familia asszonyai, különösen a matróna, aki az egész életpályát finanszírozta, szokása és vallási meggyőződése ellenére keresztet vet: ments meg Uram a Gonosztól. A lóverseny ... csak azt a lúversenyt ne tanálták volna fel, jóra az sosem vezet, a Samut is, Isten nyugosztalja, az tette tönkre. A kártya ... pfuj! De aztán megint fordul a sors, egy-két jó év, sikeres kaland, a család a boldogság napsütésében barnul, nagyobb iroda, levelező, pénztáros, praktikáns, szolgál, esetleg kauczióval, mert sose lehet tudni, — új lakás, új butorok: professzor-orvos, képviselő-ügyvéd, utriusque doktor nevelő és lent, Mittudomén-

városba, vagy Bégaváron szájról-szájra jár a hír, mint a spirochéta, hogy »mit szól hozzá«, »mindig szerepelnek«, Lánczy Leóval láttam kocsizni (nem látta), hallottam, hogy bizottsági tag a városnál (nem hallotta), nagy financier... mindig mondtam, mindig mondtam. És a pénz körül való földközvetítő utjában már ott van a trópusi tájon, ahol a milliók virulnak, amikor egy orosz nagyherceg félti a koreai erdőspekulációit, vagy egy brit bank a délafrikai gyémántmezőit, vagy ő exczellenciája a császári ház és a külügyek minisztere Albániát és megindul egy Superarbitrirung a gazdasági értékek közt és minden, ami férges, lehull a népgyümölcsfájáról. A mi vállalkozónk akkor már ötven éves és a szegénység országútján, a nyomor, a szegény vizein elindul a földre, ahol születnie kellett volna: Amerikába. Franciaországban az ilyen ötven éves ur a legboldogabb ember és nagyzási hóbort nélkül is elmondhatja, hogy őtöle jelentékenyebben függ a magyar ipar, mint a magyar vállalkozótól. Ő a *rentier*, nincs sok pénze és nincs sok esze, egy pesti izraelita fiatalember verzáusabb Páris irodalmi és színházi viszonyaiban, mint ő, és a párisi csirkefogók úgy hívják, hogy: *poire*, ami magyarul körtét jelent, francziául azonban tökfilkót. Mert a *rentier*, az tökfilkó, és a pesti svihák, az közgazdasági Napoleon, ott sok a filiszter és nálunk sok a zseni és kevés a millió és ami van, az is a szegény embereké, a holdban.

Lengyel Ernő.

A Chat Noirban.

... Bocsássatok meg drága mesterek,
Hogy szólítalak e késő éji órán, —
Hogy itt vagyok — kőzos magyar gyerek, —
Hol mint nehéz köny hull le mind a szó rám,
Hogy itt ülök — s előttem telt pohár van, —
Ahol ti egykor — itt: a „Chat Noir“-ban!

Ide hoztatok ti parnasszi dalt
S itt lett a nyelv zene a verssorokban!
Rodolphe Salis itt mért ingyen italt
S te itt daloltál Verlaine — mámorodban!
Hogy itt?... Dehogy!... Más zug ez már azóta —
S nem a Rue Massén cseng ma már a nóta!

De lám macskátok szörnyen megkopott!...
Alig tengődik, vánszorog szegény...
Nem is jár ide már más csak kokott
S egy-két hazátlan, fáradt, vén legény
Ó! Hova lett a fényes, régi korszak?...
Itt nincs poézis több, — csak szörnyü borszag!

A dobogón egy kőzos ifju ágál
És kérődzik egy régi vig dalon, —
Vén muzsikus ül rokkant zongoránál, —
S képeitek busulnak a falon...
Belőletek itt már semmit sem adnak,
Nevetek reklám csak e macskahadnak!

Elfeled Páris, mért sietve él!
Emléketek ma már csak kőza álom,
Elvitte innen egy tavaszi szél, —
De én magamba mégis megtalálom:
Mert bennem — mint bus hang öblös gitárba —
Zeng lelketek — szent szépségét kítárva!

Páris, 1913.

Tóth László.

Levin halála.

Irta: LAKATOS LÁSZLÓ.

Levin — teljes nevén Lőrinczi Levin — kocsiban ült, amely őt Buda felé vitte. Most éppen a hidon haladt által, és ahogy Levin a kocsiból kitekintett, a Dunát látta, a vizet. A viz — a négy őselem egyike — újra fölkelte benne az ő bus és diadalaiban is megvert életének minden fájdalmát. Eszébe jutott az ut, a végcél, akihez igyekezett, Ilka, az érintetlen leány és azonkívül is minden más, az összes bajok, amiket ez az ut — az ut a hajadonhoz — csak kiélezett és felfokozott.

Már a hidon által volt, Budán. Levin az órájára nézett. Estve hat volt. Erre az időre ígerte Ilkának, hogy ott lesz. Már ott is kellene hogy legyen. De Levin megparancsolta a kocsisnak:

— Egy óra hosszat, estve hét óráig hajtson csak Budán. Össze-vissza a szűk utcákban.

Elhalasztotta a találkozót egy órával. Valami nagyon kissé azért tette ezt, hogy a leányt megvárakoztassa és valóban mint hódító, mint teljes hódító lépjen be hozzá. Igazán azért halasztotta a találkozót, mert félt. Fázott tőle. Egészen igazán pedig azért, mert gondolkozni akart. A gondolkozás — ez volt Levin élete. De ez nála nem egy problémák és ügyek fölött való spekulálást jelentett, hanem magába-merülést, életdolgok fölött való gondolkodást. Ezt szokta Levin cselekedni, ha éjszaka egyedül bolyongott a Belvárosnak csöndes előkelőségben alvó utcáin, vagy ha kocsija az alkonyatban Budára vitte irástalanul, csak úgy szűk utcák közé, ahol senki sem ismerte őt.

Levin ezt csinálta most is. Az életét rezumálta, nem az egész életét, csak az utolsó három-négy esztendő, ami most úgy tűnt neki, mint egyetlen tavaszi kinlódás. És e drága kinok, ezek az esztendők, amelyek a legnagyobb költőnek és a legfényesebb hadvezérnek életével se cserélt volna el (ha szenvedésteliek is voltak, mégis ő élte át azokat), most ebben a találkozásban, ebben az olcsó és piszkos diadalban fognak kicsucsosodni. Szeretni fogja Ilkát, aki egy forint és harmincz krajczárért cziteraleczkéket ad budai polgári családok gyermekeinek. És mégis mindennek így kell történnie. Most még lehetne a dolgon változtatni és még sem lehet.

Ilka — mind között a legkevésbé fontos — nagyon szerette Levint. Már egy év óta, nem, már több mint egy év óta folyvást felkínálja magát neki. Levinnek kínálja a tizenkilencz esztendejét és a leányos érintetlenségét. És még meg is esküdött neki, — szóban és írásban — hogy sosem fogja tőle kivánni, hogy feleségül vegye. Levin eddig egyetlen egyszer sem fogadta el a felajánlást. Kedves volt neki a leány, de nem a lelkével szerette, nem az életével. Némi tisztességérzés is tartotta eddig Levint. Nem akart a leánynak megrontója lenni. Ugy gondolkozott, hogy ha ő lesz az

első, aki birni fogja, akkor el is kell őt venni. Feleségül venni. Főként pedig ettől irtózott Levin. Már magától a házasságtól is, de azután sajátosan ennek a házasságnak körülményeitől. Mint elszegényedett uri családnak finomságban nevelt sarja nem akart egy összegényességben nevelkedett leányt a feleségévé tenni.

Ezért nem mert Levin soha egy ujjal sem Ilkához nyulni. Lett volna más is. Gazdag pénzember fiatal felesége, aki égett Levinért, fekete hajáért és keskeny szájáért, amelyik olyan volt, mint egy hölgyé, pontosan, mint *Mistress Sheridané* a *Gainsborough* portréján. A gazdag ember fiatal felesége szerette Levin ifjuságát, az ő különös sorsát, a szemét, amelynek pillantásában koronként a téboly lakozott, az ideges-ségét, de főként a finomságát, amit egyenesen leányos szemérmetségnek lehetett nevezni. Levin egy hétig nagyon szerette ezt az asszonyt, aki szép volt és megértő, de azután még sem mert. Ideges, riadozó természetű, amely őt egy lejáráó váltó miatt hetekre fosztotta meg álmától, megrettent egy házasságtörés nyilvánosságától és körülményességeitől. Állandóan velük lenni, élettermekben, színházi páholyokban hármásával megjelenni! Nem, ezt nem lehetett. Ezt még sem lehetett. Lett volna egy másik leány is. Ez Levin az ötleteiért, az eszéért szerette. Jó polgári leány volt, igen szép, és ha Levin azt parancsolja neki, leugrik a negyedik emeletről. De ezt a leányt is el kellett volna venni, ha a szeretőjévé teszi és Levin ezt nem akarta. Volt azután még valaki és ez az igazi hölgy volt.

Ez a hölgy — leány, fiatal, uri — volt a Levin élete már három esztendő óta. Már két esztendő óta haragban voltak, egymást kinzó, örületes, halálos és főképpen szerelmes haragban. Ritkán irtak egymásnak vagy üzentek: egy szót, egy betűt. Ez volt minden. És Levinnek mégis ez volt az élete. Testi, földi gondolatlan még önmagában, még álmában sem mert közeledni sohasem ehhez a hölgyhöz. El lehetett volna venni, igaz, sőt el is kellett volna venni. De itt megkülső akadályok voltak, származás, neveltetés, család, egy idegen nőlegény és ezer más minden. Sosem lehettek egymáséi, csak egy nagy, vágyakozó és szerelmes haragban élhettek, távol egymástól és mégis mindig egymással, egymást szeretve és egymást szerelemben kinezva.

Nagyszerű volt mindez, de Levin ezeken felül férfi is volt, állat. A természet törvényei alól — bárhogyan is ellenkezett sokban azokkal — teljességgel sosem vonhatta ki magát. És ő, akiért az utolsó esztendőben négy nő is rajongott, négy nő, aki mind hölgy volt, éppen ezekben az években éjszakai dörbölő helyekre kellett hogy járjon. Ez amugy is rettenetes volt számára és éppen ezekben az esztendőben, amikor a lelke állandóan a feszültségig tele volt. És nem lehetett másképp, még sem lehetett. Az egyikre, az igazira, gondolnia sem volt szabad, a többit nem akarta vagy nem merete. Itt-ott tavaszi estvéken, vagy egyéb, a közönségesebb fajtájú szerelemre ingerlő időkben éppen hogy a négy közül három hölgy egyikével vagy másikával (az elsővel, az igazival sosem) néhány forró percet töltött. De mi volt ez, Istenem? Zárt kocsiiban vagy sötét zugolyban forró torokkal váltott csók, egy ölelés, egy szorítás. Ezek után a pillanatokig tartó, soha a bűn beteljesüléséig el nem jutott kalandok után Levin még csak jobban szenvedett. Lelke tele volt, szerették őt, igazi finom hölgyek, és ő mégis kénytelen volt kimenni a vásárra.

Egy izben, igaz, megkísérelt valami megoldásfélét. Egy színésznőre akadt, aki arczban, beszéd-hangban és mozdulatokban szakasztott mása volt az igazinak. Levin egy egész álmatlan éjszakán által — fogával úgy

rágta a vánkost, mint az egerek —) arra gondolt, hogy talán ezzel a nővel, mint alteregóval... De azután megundorodott a gondolattól, leszállt az ágyból, leterdelt és úgy, ahogyan csak az Istenhez volna szabad szólni, fohász alakjában kért bocsánatot a távoli igazítól... Azután több hét mult el és Levin végre megkönnyörült Ilkán. Elhatározta, hogy elfogadja tőle, akit az felajánl. Saját magát. Elfogadja a hajadontól a hajadont. Elfogadja, mert már nem akar többé kimenni a vásárra.

Levin most a kocsiiban még egyszer átgondolta mindezt, ezt a kinzó és gyilkos helyzetet, amibe csak egy olyan örült kerülhetett, mint ő. Ezt is, az örületet is megállapította magáról Levin... Azután a kocsi a ház elé ért.

Alacsony, kis budai ház volt. Egyemeletes, az emeleten két darab, inkább játékos díszre, mint használatra készült kicsiny, csipkés kőerkély. Az erkélyek, de a házacska sárga színe is még a tizennyolcadik századból való volt, az ablakokban virágok voltak, a kapualj olyan, mint régi váré, az alacsony háztető kiugró ívét két kőangyal tartotta (az egyiknek törött volt a szárnya). Levin, a regényest, mindez kitünő módon hangulathoz juttatta és bár a kocsiból még fanyar kedvetlenséggel szállt ki, a fából való lépcsőn már feszülten, kedvvel haladt fel és a bensejében minden élettehetség dolgozott. Az emeleten, ahol egy ajtóra ez a sault névjegy volt szögezve: *Lojzinger Ilka zenetanító*, Levin meghuzta a régimódi csengőt.

Tiszta fehérben fogadta őt a leány. Fehér ott-honka, fehér harisnya, fehér czipő. Mindez kissé nevetéses volt, egy tengeri fürdőhelynek önkéntelen és jóhiszemű paródiája, de viszont a fehérség nagyszerűen kiemelte a leány aranszőke karcsúságát — nyakában vékony velencei láncz lógott amulettel — és Levin érezte, hogy a leány mindezt érte tette. És éppen ezért nem nevetett, inkább egy kicsit meg is hatódott.

— Ő most azt hiszi, hogy olyan, mint egy királykisasszony a nászéjszakája előtt — futott át Levin agyvelején.

Azután komoly bókként, hangosan ezt mondotta:

— Ilka, maga ma olyan, mint királykisasszony az esküvője nagy estvéjén.

A leány Levin nyakába ugrott és ajkával odatapasztotta magát a férfihoz.

... Már este tíz óra is lehetett, amikor Levin távozásra készülődött. A halaványan pislogó petróleumlámpa mellett a kopott foncsorozású tükörben nézegette magát. Egy perczig költőként látta magát, azután hadvezérként, majd a szemét, saját szemét bámulta, amelybe szerelmes volt. Azután a szoba sarkában levő kis asztalkához ment, a fényképes albumban és az emlékkönyvben lapozott. (Az asztalkán még *Reviczky Gyula* költeményei is heverték, a könyvben hegyes, éles, törformájú papirkés.) Háttal a leány felé, beszélni kezdett vele. Budáról beszélt, azután *Pestről*, a színházokról, őszi külföldi utjáról, amit tervbe vett és néha azt is mondta a leánynak, hogy szereti. Egyszer rövid mondatban forró köszönő szavakat is rebegett Ilkához.

De amit Levin beszélt, az nem az igazi volt. Olyan beszéd volt ez és olyan szavak, amiket az ember akkor mond, amikor másra gondol. Amikor a hangos, a beszélt, a hazug szavak mögött mások lappanganak, halk, ki nem mondott, őszinte szavak. És Levin is most másra gondolt. Először az igazi hölgyre. De ezt a gondolatot kiüzte fejéből.

— Itt nem szabad, itt nem! — gondolta és lábával halkán toppantott.

Azután az asszonyra gondolt, majd a másik urileányra. Hirtelen, minden átmenet és látszóan minden igaz ok nélkül Denise jutott eszébe, az ifjabbik Dumasnak az a darabja, amelyik az élcshabított, az esett leányról szól.

— Mi azok közé tartozunk, akiket szeretnek, de akiket el nem vesznek.

Ezt mondja a színpadon Denise egy kevés panaszkodással és Levin most oly tisztán hallotta ezeket a szavakat, mint tiz évvel ezelőtt, amikor a darabot a Nemzeti Színházban látta. És azután eszébe jutott:

— Deniset mégis elveszik a darab végén... Ilkát is el fogja venni valaki.

Levin most magában mosolygott ezen a valakin, de később restelte ezt a mosolyt és mintegy bünbánat, szent pönitencziaként ezt gondolta:

— Nekem kellene elvennem Ilkát... nekem... a kötelességem volna...

Levin most féloldalt fordult, de még mindig úgy, hogy a leányt nem látta. Igen kényelmetlenül érezte magát. Az ilyen helyzetet csak gyermekek, érettségiző diákok tartják mulatságosnak. De Levin férfi volt, harmincz éves, vergődő ember és ő a forrásvízzel telt kancsó száján érezte a keserű izt. Hirtelen szeretete volna magát lenyálazni, de ezt nem lehetett a leány előtt és ez még fokozta az ő émelygős, kelletlen és csömörletes érzését.

— A zenéhez az olasz nyelv illik — szólott most Levin hangosan a leányhoz, de csak azért, hogy a gondolatait elterelje. — Maga, édes szívem, zenél. Miért nem tanul meg olaszul is? Zenéje van, szebb, mint bármely hangszeré. Én nagyon szeretek olaszul. Gyakran tanulok meg kívülről olasz verseket. Ugy tanulom őket, mint a diák a leczkáját, buzgón. De én csak magamnak tanulom, szórakozásból. A mult héten is megtanultam d'Annunzió egyik költeményét. D'Annunzio... Gabriélé d'Annunzio, ő a legnagyobb élő olasz költő... Hallgassa csak meg ezt a szonettot.

És Levin szavalni kezdett, halkán, hízkelkedő hangon:

— Io — dice — son l'innaturale Rosa
Generata dal sen della Bellezza.
Io son che infondo la suprema ebrezza
Io son...

— Levin édes, nézzen hát végre rám — szakította őt meg Ilka, a szerelmes, magát már odaajándékozott nőnek azon a hangján, amely mégis csak a legszebb és a legmélyebb zene.

Levin megfordult. A leány még ott hevert fekhelyén. Aranyhaja ki volt bontva, szája édes volt és még mindig kérő.

— Olyan, mint egy feleség — gondolta magában Levin, akinek legényi képzelőtehetségét mindig nagyon hevítette a házastársak hálófülkéjének a gondolata.

— El kellene őt venni — folytatta a gondolatát és odalépett a leányhoz.

Ilka megint megszólalt:

— Már megunt, édes? — mondotta és két karja úgy hajlította le magához a karcsú férfit, mint egy liliomnak a hosszú szárát.

Levin homlokán csókolta a leányt, aki most gyönyörű volt, fenkölt, uri. Azután örök szerelemről hazudott neki.

— Köszönöm, hogy megengedte, hogy szeressem — mondta a leány gyorsan és hálásan megcsókolta az élbámuló férfi kezét.

Levint ez mondhatatlan zavarba ejtette. Elfordult

és a hosszú, finom kezét, amit most nő csókolt meg, a kabátja selyembelésébe rejtette.

— Ne tegyen ilyent, Ilka! — dadogta.

De a leány mintha nem is hallotta volna. Ő most szavakban folytatta a kézcsókot.

— Esküszöm, Levin, sosem fogom arra kérni, hogy feleségül vegyen. Esküszöm.

Levint ezek a szavak szíven ütötték. A kötelességére gondolt, Ilka jövőjére. Azután szerelme jutott eszébe, az igazi. Most már akart reá gondolni. Csak egy pillanatig, de ez egyetlen pillanat alatt ezer év erejével gondolt reája és most biztos, oh egészen biztos volt benne, hogy Ilkát el nem veheti. Soha! A férjes asszonyra gondolt... Miért nem inkább azt?... De nem, az is csalás lett volna, árulás és azt sem szeretete. Éppen úgy, ahogy Ilkát nem szeretete, akinek pedig most az életét szétrongyolta... A vásár jutott most eszébe, a vásár szerelme... Megborzongott... Nem, ezt nem lehetett... ezt még sem... Miért is férfi, igen, miért is férfi ő. A férfi csunya állat és ő is az, Levin is az. A hideg futott rajta végig. Látta magát Ilka férjeként, azután vásári nők között. Piszkosnak érezte magát, és amikor most hirtelen az igazi jutott az eszébe, Levin két kezével eltakarta arcát... Most a tükörben akarta magát megnézni... Arcza sárga volt és csunya. Álla hegyes, mint a szatiré és haja is fent mintha két szarvba állt volna, mint a görögök férfiallatjáé... Megint a tükör melletti kis asztalkára nézett. Még ott feküdt az album és az emlékkönyv és mellettük a Reviczky-kötet, a könyv keblében a törformájú, éles, hegyes papírvágókés.

Levin már tudta, mit fog tenni. A késhez kapott. Most eszébe jutott minden: a gyermekkora, a becsi vágya, az anyja, az igazi hölgy, azután a temetési kocsija, amely egészen fekete lesz, megint az igaz. hölgy, megint az anyja, egy még nem írott könyve...

A tükör elé támolgott.

— Isten, — gondolta — miért férfinak... ilyen fiatalon...

De ekkor már két kézzel nyomta bal mellébe a kést, amely éles volt és hegyes és nyomban át is járta a szívét. Olyan gyorsan végzett vele a kés, hogy Levinnek, amikor már holtan bukott hátra a padlóra, szeme még mindig nyitva volt, mintha még most is a tükör előtt állana és a saját, halálra ítélt arczát nézné bámészíjeden.

Toll és tőr.

— máj. 16.



FUZIONÁLNI AKARNAK. Már két hét óta akarják ezt, de maig minden kimondott szó, minden titkos és nyilvános konferencia nemcsak hogy közelebb nem hozta őket egymáshoz, hanem egyre inkább eltávolította egymástól. Azonban, úgy látszik, még mindig nincsenek elég messze egymástól, mert még mindig keresik a közös elvet, a közös programot, amely a fuzió alapja lehetne. Igen, az elvet és a programot keresik, mert az elv és a program a legbiztosabb ellenszere a fuzionálnak. Az elvben és programban sohasem tudnak megállapodni, tehát sohasem kell fuzionálni. Hogy mire való hát ilyen körülmények mellett a fuzióról tanácskozni? Az urak egy évvel ezelőtt nagyon összeforrtak. Megcsinálták az ellenzéki pártok ad hoc egyesülését, de már nagyon unják

és nagyon utálják egymást. Minthogy pedig nem tudnak alkalmas módszert a szétválásra, kieszték, hogy megkísérik a teljes egybeolvadást, mivelhogy tapasztalás szerint ez a legbiztosabb módja a széjjelbomlásnak. Ne is tagadják az urak: széjjelbomlásra spekuláltak, mikor az egyesülés gondolatát felvetették. És a spekuláció jól bevált. Az urak sohasem állottak oly távol egymástól, mint most, amikor fuzionálni akarnak.



AZ ELLENZÉK VEZÉREI lefoglalták maguknak a megbetegedés jogát s szörnyén felháborodtak azon, hogy Elek Pál is merészkedett megbetegedni. Mert a betegség csak nekik lehet alkalmas ösvény arra, hogy komoly konfliktusok elől ezen az ösvényen meghátráljanak. Két évig szervezkedtek a harczra, melyet a választójog reformjának tárgyalásakor készültek megvívni, s mikor a kormány tárgyalatni kezdte a reformot, az urak hirtelen beteget jelentettek. Nem vonjuk kétségbe, hogy gróf Károlyi Mihálynak csakugyan jót tett a téli kura Egyiptomban, sőt még azt is hajlandók vagyunk elhinni, hogy a gróf ur nagyon rászorult Egyiptom enyhe téli klímájára. Justh Gyulának, Batthyány Tivadar-nak szintén szüksége volt arra, hogy egészségét kimélje a legviharosabb napokban. De ha az ellenzék vezérei meghajoltak a kényszer előtt, mely őket téltlenségre ítélte a legsúlyosabb viszonyok közepette, miért nem hiszik el, hogy másoknak is szüksége lehet olyasvalamire, amit ők minden röstelkedés nélkül igénybe vettek, hogy egészségüket megjavíthassák. Miért mosolyognak azon, hogy Elek Pál éppen akkor utazott Badenbe, amikor kihallgatásra volt megidézve? Miért fogadták gyanakodva az elutazás hírért, holott magukról tudhatták, hogy a betegség nem alkalmazkodik se a bírósági idézésekhez, se a pártpolitikai programokhoz. Néha akkor jelentkezik, amikor neki tetszik, néha meg akkor, amikor a politikusoknak tetszik. De Elek Pál nem tartozik a politikusok közé.



HÁROM MÁGNÁS CSÖDDE MENT. Jó név, szép-csengésű név mind a három. Az arisztokraták sorában olyan előkelő helyet foglaltak el, mint például Krausz Simon a finánczkapacitások világában. Ők irányították az arisztokráciát, mint ahogyan Krausz Simon irányítja a pénzvilágot. És mégis megbuktak. És mégis engedték, hogy csödbe menjenek. Hát kihalt volna a szolidaritás a mágnásvilágban? Azt hittük, hogy ebben a világban is van valamelyes rátartóság, mely féltékenyen őrökdi azon, hogy az arisztokrácia történelmi patinája érintetlen maradjon. Ha egy szociáldemokrata agitátor a szónoki emelvényről szidja az arisztokráciát, megjelenik a királyi ügyész és osztály elleni izgatás miatt vádat emel az agitátor ellen. Szóval, az állam lelkiismeretesen vigyáz arra, hogy a történelmi osztály jó hírért ne érje gáncs. Milyen szép és meghatározó lett volna, ha az arisztokrácia nem bizza egészen az államra az őrökdiést, hanem maga is részt vesz ebből a munkából s megakadályozza, hogy három mágnás csödjé elhomályosítsa a történelmi osztály régi fényét. Ez az őrökdiés egy kis áldozattal járt volna: rendezni kellett volna valahogyan a három arisztokrata viszonyait, mint ahogyan rendezni szokták a kereskedők, bankárok világában a katasztrófa előtt álló kereskedők és bankárok viszonyait, hogy az összeomlás ne vessen árnyékot az egész czéhre. Nem sajnáljuk jobban a három arisztokratát, mint amennyire sajnálni tudunk minden letört embert. De nem is érzünk kárörömet, amiért három mágnás lekerül az automobilról a gyalogjáróra. A csöd

mint szimptóma érdekel csak: az arisztokrácia elejtett három arisztokratát. Ez nem arisztokratikus gondolkodás, és ha ezután arisztokratikusan gondolkozó embereket akarunk látni, nem a mágnás-kaszinóba megyünk, hanem a Lipótvárosba.



PROHÁSZKA PÜSPÖK a katolikus sajtóegyesület gyűlésén, ahol Csernoch hercegprimás is jelen volt, megint kiméltlenül megmondta az igazat azokról a gazdag pénzeszsákokról, amikből őt esztendő alatt alig két millió gyűlt össze a katolikus sajtóra. Ezek a pénzeszsákok pedig nagyon közel állanak a főpapok Wertheim-szekrényeihez. Csudálatos dolog, hogy akkor, amikor éppen a saját hatalmi érdekeik megvédésére kellene egész szájjal kinyílniok, csak alig hullik ki belőlük valami egy kis szakadáson, szinte véletlenül. És még csudálatosabb, hogy ennek kimondásához a katolikus főpapságnak, élén Csernoch Jánossal, egy Prohászka Pálra volt szüksége. Hát olyan nehéz ezt megérteni? Igaz viszont, — és itt van az arany eltemetve — hogy csak Prohászka Pálnak volt bátorsága és joga erről a kényes dologról beszélni, mert ő nemcsak siránkozni szokott, hanem tenni is. Ezt az egészen jó helyre adresszált kis megrovási kalandot azonban alighanem félre fogják érteni az apostolok unokái, aminthogy Csernoch János már félre is értette abban a pillanatban, amikor nem nyúlt rögtön a zsebébe, hanem ékes beszéddel válaszolt, úgy gondolván, hogy az ő szavai ugyis aranyat érnek. Ami azonban még gondolatnak is tulságosan egyszerű Magyarország hercegprimásától.

Krónika II.

Kételkedem.

— máj. 16.

Ha kereskedelmi iskolába jártam volna, pontos mérleget tudnék szerkeszteni arról, hogy ebben az évben mit kapott Budapest a színházaitól. Mennyi hasznosat, mennyi haszontalant és mennyi kártékonyat? A töprengésre való alkalmat persze mindig az adja meg, hogy egy-egy színházi skandalum zavaros hullámai tulmagasra csapkodnak. Még hogyha hajlandók volnánk elismerni azt, hogy amit a színházak a színpadjaikon nyújtanak, az mind hasznos, akkor is baj volna a mérleggel. De, tetszenek tudni, hogy sokan, s nem egészen alaptalanul, ezt is kétségbevonják. Ami a színpadról a közönségbe árad, nagyobbára nem-sok-érő szórakozás (ez a legjobb eset), de sokszor rontó-hatású, közizlést és közerkölcsöt kalapáccsal agyonverő gonoszság, de legtöbbször semmi. Lényegtelenség. De a színpadon tul van a színháznak egy másik élete, azt lehetne mondani, hogy magánélete, s ez valósággal mérgezett levegőt bocsát a közéletbe.

Csaknem minden, ami a színházak körül történik: fürtelem. Az ember hajszála égnek áll, olyan történeteket hall, olyan formában hallja a történeteket és olyan tolakodóan jelentkeznek e történetek. Hogy üzlet a színház, ezzel a definícióval nem sokra megyünk, mert az üzlet és a botrány nem férnek meg egy kalap alatt. Amely üzleti üzemek a nyilvánosság előtt botrányokat

játszanak le, azok rendszeren megszűntek üzletek lenni. Voltaképpen az üzlet ott végződik, ahol a botrány elkezdődik. A színház ellenben, állandóan skandalumokat tenyészt, s e tenyészet közepett jól érzi magát, virul és hangos. Nem hogy ártana néki a csuf dolgokról szóló csuf zsvajgás, hanem mintha használna.

Ezért kételkedem. Hol a kultúra ebben az egész körtánczban? Színészek, színésznők szerelmi életét lobogtatják felém, kis kulissza-szimatolók bizonytalan ügyeit, házi perpatvarokat, fizetetlen számlákat, Isten tudja még mi-minden-egyebet. De csupa ilyent, sohasem mást. Mert az a más, amit egyre-másra le kell nyelnem a szememmel, a színházi hétköznapok izetlen és ostoba anekdotái izetlen és ostoba embereken keresztül izetlen és ostoba emberekről: ez a más nem más. Botrány ez is, de kisebb foka a botránynak, szürkébb, de, érzékenyebb gusztusu embernek, talán még felháborítóbb.

Az egész telep, a maga nyüzsgeteg életével! Igazgatók, akik állandóan finisht futnak a pénz célkarikája felé, színészek, akik egyebet sem tesznek, csak elirigylük a szót egymás szájából, színházi emberek, akik vagy émyelítő dicséretekkkel terhelik a füleket, vagy valamely érdekecskéből fakadó támadással lármáznak bele: mind kinosabb hatással vannak az emberre. Ha van is irodalom és művészet a színházban, régen nem hallik a szava, olyan kiabáló a színházak *egyéb* élete. Tessék csak megfigyelni, hogy ami a színpadon történik, produkció, arról csak sorok jelennek meg a lapokban, ellenben a többről folyton hasábok látnak napvilágot. A legnagyobb művészi esemény sem tart tovább három napnál, de a színházi eset: hetekig illatozó pecsenye.

Hogy van ez? És mit jelent ez?

A közönség *rosszul* érdeklődik? A sajtó helytelenül informál? Ezeken a pontokon is lehet némi hiba. De *minden* hiba nem lehet ebben. Amíg a színház nem csinál egyebet, csak termel, produkciókat nyújt, akár milyeneket, addig nincs róla és vele kapcsolatban semmi kényelmetlen hír. Mikor azonban tola克斯zik a nyilvánosság elé, s e tolazkodásra minden eszköz jó neki, akkor már nagyon kevés választja el a skandalumoktól. Ha a színház csak az estéit tárja a publikum elé, abból legfeljebb egy-két rossz-kritika származik. De mikor oda-tolja a kávéházi délutánjait és a hálósobás éjszakáit, abból végül riport lesz. Pedig odatolja, igenis, odatolja, mert az estéivel nem tud elegendő érdeklődést kelteni. Hogy aztán a hírközvetítő orgánus emberei nem elég erős izlésűek ahhoz, hogy az odatoltat félretolják és azt mondják: »ne tessék erőlködni, ez engem nem érdekel, senkit sem érdekel«, ez persze szintén kártékony dolog, de csak következmény.

Nem a sajtó *csinálja* a botránnyokat; a sajtó csak feldolgozza őket. Ami *nincs*, abból nem lehet zavart felfujni. Ha tehát e színházi esetekkel összefüggően az emberek sokszor érzik rosszul magukat, akkor ebben az egész színház-üzemnek is bőséges része kell hogy legyen. Van is. S ezért kételkedem. Nem is kételkedem. Meg vagyok győződve róla, hogy a színház már nagyon

régen nem teljesít kulturmissziót. Ahogy a sajtó sem. Mig — ez utóbbi — olvasni tanította az embereket, addig megvolt a misszió, s amennyiben ma is tanítja őket, meg is van e misszió. De mihelyt magát tette meg az egyedüli olvasnivalóvá, akkor gyilkos-következményü lett. Így van a színházzal is. Amíg darabokat közvetített szerzőtől publikumhoz, addig volt hivatása, most azonban, mikor *önmagát* adja, vége van. Veszedelmes. Ki a felelős érte? Szeretném levenni a terhet a mieink válláról, s szeretném azt mondani, hogy a kitünő Reinhardt. Ő tolt be a színházat a világ közepébe. De öneki valóban volt egynéhány megmutatnivalója. A többiek azonban, akik semmit sem tudtak mutatni, azzal végeztek, hogy *mindent* megmutattak. Ezt a mindent nézegetjük mi egyre, s ettől érezzük olyan gyatrán magunkat.

Gábor Andor.

Vadász Lipót.

Egy vidéki fiskális, aki a parlamentbe kerül, ma már majdnem croquis-figura. Ha sokat beszél — szerénytelen, ha szakismereteket árul el — stréber, ha okvetelenkedik a maga igazáért — krakéler, ha ki nem nyitja a száját — ostoba. Ez a derüs, igénytelen megjelenésü köz- és váltóügyvéd, akinek arczképe ma *A Hét* czimlapján látható, végigjárta ennek az irigyelt kálváriának minden állomását. Két évig csak képviselő-társai és a leggyakorlottabb parlamenti hírlapírók ismerték dr. Vadász Lipótot, a nyirbátori kerület követét. Tagadhatatlanul jó hire volt. Derék, tisztességes, okos embernek mondták a szabolcsiak, még az ellenzékiek is, ami a legnagyobb bók egy fanatikus Tisza-mádónak. Egyszer aztán felszólalt, a házszabályrevíziót terjesztette be és másfélóra múlva híres ember lett. Pompás szónok, nyugodt, elegáns, európai. A t. Ház meglepetve hallgatta. Az újságírók karzatáról előrehajoltak szegény kollégáink, akiknek évekig nem volt ilyen kellemes másfélórában részük. Vadász Lipótot felfedezték. A kormánypárton szemrehányásokat tettek egymásnak a vezérek:

— Miért hallgatott eddig Vadász? Én mindig mondtam... Foglalkoztatni kell. Ilyen emberekre van szükségünk!

Mindig mondtam! Ez a váratlan karrierek ismert refrénje. A mindig mondtam. E héten aztán Vadász Lipót kisvárdai zsidó ügyvédet kinevezték igazságügyi államtitkárnak. Kisvárdá van olyan messze Budapesttől, mint egy-képviselő az államtitkárságtól. Vadász mind a két utat megjárta. A pátriája az egyedüli, amely megjegyzés nélkül, egykedvűen fogadta ezt a példátlanul gyors pályafutást. A szabolcsiakat nem lepte meg, hogy dr. Vadászból államtitkár lett, ők már rég megmondták, mindig mondták...

L. M.

Kelet.

— Henri de Regnier. —

Te szunnyadsz Napkelet lelkemnek lágy ölében
Sejtelmes titkosan, s rád halk illat pereg.
Lelkem kecses kioszk s lengő mécsét az ében
Arczu s szikár kezű Aladin fogja meg.

Füszerdus, csillagos Ezeregyéjszakádon
Tüntél szép, szunnyadó szultána álmakép,
S nem érintettem én fátylad, mely lágyan átfon,
Mig elborongó arczod a reggelt várta ép.

Ültem forrás fején s hüs árny takart be, gyöngéd
Virággal szegte nagy medenczék oldalát,
S hallgattam hosszasan a csöndes éjnek gyöngyét,
Csucsos cziprus hegyén a csalogány dalát.

S ismertem omlatag kéjes szépségedet,
Melyen száz illat ég és száz gyümölcs ize,
S hó porcelánra hullt lábad, mit elfedett
Szivárványszínre gyult szökökutak vize.

Tudtam; szerelmeid féltékenyen lobognak,
A hurkod fondor, és a szabylád éle tűz
S meztelen nyakán a hűtlen asszonyoknak
Fürtös rubintokat vérfüzérekbe füz.

Mert mig körülremeg jázmin és rózsailles
S az édes selymeken s a szőnyeg lágy ölén
Nyugalmad, Napkelet, bágyadt szenderbe ringat;
Szörnyű villám lobog hunyt szempillád tövén.

Keringjen hát harag száz lángoló eredben
Feszítsd ki melled és sarkantus ércbokád,
Mely nem csüggedt sosem, hajdan száz vad menetben,
Szorítsa a szilaj mén ziháló vékonyát.

S a boldog bágyatag semmittevésnek vége
Rengő haragba csap restséged, mint ahogy
A sápadó, kerek hold, mely fényt hint az égre,
Vészjósóló, lángoló, vörös félholdba fogy.

És látom, mint borul fejedre harci turbán,
Amelynek csillogó, aczélos éle véd
S nézed, gyönyörködön a vére porba hulltán,
Legyőzött ellenéd övedbe szurt fejét.

E kettős látomány, mely felrémlt szememben,
Még gyöttri küzködön kétséges szívemet.
S fehér mosé fölött a karcsu minaretten
A műezzin kiált siró, nyult éneket.

Bókol sok dus platán, s már alkony száll alattok
Az árnyas tér fölé ejtvén halk fátyolát.
Egy kóborló kutyát botommal elriasztok,
Mely villogtatja rám fehérő fogorát.

Rezgő lombok között még kéklő ég nevet le,
Sikongó fecskeraj kering vigan kívül
S csészembe tükrözik tűnő képük remegve,
Mig nargilém előtt sötét kávémm kihül.

A lejtős utca itt tört lépcsőzetbe olvad
S a Boszporusz felől, hol csólnak jó elem,
Látom fölkelni majd a sápadt pisla holdat
A félhold városának Stambulnak kék egén.

Kállay Miklós.

Ronda tanár ur.

(Regény.)

(3)

Irta: HEINRICH MANN.

III.

Ronda visszasietett a csöndes utcán, mert egy gondolat villant meg az agyában, amit rögtön szemügyre akart venni. Hirtelenül eszébe ötlött, hogy Frölich Róza a meztlábos tánczosnő, aki oly nagy feltűnést kelt mostanában. Igen, ez a tánczosnő jött ide és a közművelődési egyesület termében mutatja be művészetét. Ronda egész határozottan emlékezett, amit Wittkopp tanártársa, ennek az egyesületnek a tagja mesélt róla. Bement a tanári szobába, a faliszekrényhez lépett, kinyitotta, beletett egy csomó gyakorlatot és így szólt:

— Ma fellép nálunk a híres Frölich Róza, aki meztláb láncczol görög tánczokat.

Ronda maga előtt látta Wittkoppot, amint fonatoskodott, a csiptetőjén átbandzsított, csücsörítette a száját, hogy negédesebben mondhassa:

— Frölich Róza.

Kétségtelenül ezt mondta: Frölich Róza. Rondának még fülében csengett minden egyes hang, ahogy Wittkopp beszélni szokott, raccsoló r-rel. Ez előbb is eszébe juthatott volna! A meztlábos tánczosnő azóta megérkezett és Lohmann bizonyára már nagyban csapja neki a szelet. Ronda most mindkettejüket meg akarta »csipni«.

Elérte a Siebenberg-utcán, félíg végighaladt rajta, ekkor mennydörögve huztak le egy redőnyt és Ronda pár lépéssel előtte megsemmisülve állott meg. Mert a redő egy Kellner nevű zeneműkereskedő üzletét zárta be, ahol ilyen alkalmakkor jegyeket árulnak és bizonyára mindent tudnak. Ronda úgy látta, hogy a két jómadarat ma már nem sikerül lépre csalnia.

Mégse gondolt arra, hogy most hazamegy és bekapja vacsoráját. Vadászláz égett benne. Késlekedett pár pillanatig, kis vargabetüt csinált.

A Rosmarin-utcán egy ferdére taposott falépcső előtt egészen megrettenve lassította a lépteit. A lépcső méredekén egy keskeny üzletajtóhoz vezetett, amely fölé ez volt fölírva:

JOHANNES RINDFLEISCH, VARGA.

A kirakatban semmi; a két kis ablakban virágcserepek állottak. És Ronda sajnálta, hogy a jó szerencséje már rég nem vezette ide, e böcsületes és nyiltszivű varga házába, ez istenes emberhez, aki sohase káromkodik, megsértődötten nem huzza el a száját és aki Frölich Róza színművésznőről bizonyára tud felvilágosítást adni.

Kinyitotta az ajtót. Megcsendített egy harangot és a hang barátságosan tovább csengett. A műhely szépen feltisztogatva szunnyadt a félhomályban. A mellékszobába vezető ajtó szemöldökfája által bekerevezve látszott a vacsorázó varga-család szeliden megvilágított képe. Az inas a házikisasszony mellett rágcsált. Az apró népségnek az anya burgonyát adott a virslihez. Az apa a lámpa mellé tette a köpczös üveget, amelyben sötét sör volt, felkelt és megnézte, hogy ki jött.

— Adj' Isten, tanár ur — mondta. Előbb azonban csámcsogva és nagy nyugalommal lenyelte a falatját. — Mivel szolgálhatok?

— Hát — ötlött-hatolt Ronda, bizonytalanul mosolyogva a kezét dörzsölte és üres gégevel egy jókorát nyelt.

— Bocsásson meg az ur, — mondta a varga — mer' hogy itt minden sötét. De hát szombaton hét óraker már csukunk. A szombat este az Istené. Tovább is dőgozhatnánk, de nem is lenne akkor rajtunk isten-áldás.

— Persze, persze... igaza van — hebegett Ronda.

A varga egy fejjel magasabb volt. Csontos válla volt, a köténye mögött pedig csinos poczak domborodott. Hosszukás, ólomszínű arcát hamuszürke, kissé olajos fürtök rámázták be, az arcza lassacskán ereszkedett meg mosolyra és egy ékalaku szakállban végződött. Rindfleisch a gyomrán összecsukta az ujjait, szétvette és aztán megint összecsukta.

— El kell mondanom, mi járatban vagyok — magyarázta Ronda.

— Jó estét, tanár úr, 'stét — mondta a felesége a küszöbről és parasztosan meghajolt előtte. — Mit állasz ott a tanár urral, Johann, eriszd be. Tanár ur, tessék beljebb kerülni, ha nem veszi sértésnek, hogy eszünk.

— Dehogy, jóasszony.

Ronda feláldozta magát.

— Rindfleisch mester, bocsásson meg, hogy megszakitom a vacsorájukat, de éppen erre jártam és eszembe jutott, hogy jó lenne. — jól jegyezzük meg! — egy pár cipőt csináltatnom.

— Kérem, tanár ur, — és a felesége is meghajolt — kérem.

Rindfleisch gondolkozott; aztán kérte a lámpát.

— Sütétben nem lehet látnyi — mondta az asszony vigan. — Gyűjjön, tanár ur, hadd gyujtok világot a kék szobába, így la.

Bement egy másik szobába, ahol hideg volt és Ronda tiszteletére meggyújtotta, mind a két érintetlen rózsaszínű gyertyát, amely cifra papírtölcsérével, két nagy kagylóval együtt a pohárszékből tükröződött. A hupikék falak mellett vasárnapi ünnepélyességgel állottak a családi mahagoni-butorok. A divány előtt való asztalon, horgolt terítón egy áldó Krisztus terjesztette ki piskóta karjait.

Ronda várt, hogy Rindfleischné kimenjen. Mikor az ajtó becsukódott és négy szemközti maradt a vargával, elkezdte:

— Rajta majszt'ram, rajta, mutassa meg, mit tud. Csinált ugyan már néhány kisebb munkát az én megelégedésemre, lássuk azonban azt, hogy milyen cipőt tud kanyarintani.

— Kérem tanár ur, kérem, kérem — válaszolt Rindfleisch szerényen és szorgalmasan, mint egy jeles diák.

— Ámbátor már két párral rendelkezem, de most ebben a pocsék, esős időben mindenki ellátja magát elegendő mennyiségű tartós és meleg lábbelivel.

Rindfleisch térdelt és vette a mértéket. Foga között czeruzát szorongatott, ezért csak olykor röffent fel helyeselve.

— Egyébiránt ez az évszak többnyire — nemde ugyebár? — hoz valamilyen újfajta, épületes szórakozást a lakosság számára? Az ilyesmi mindig csak helyeselhető, mert hasznára van az emberiségnek.

Rindfleisch felnézett rá.

— Tessen csak ezt még egyszer ismétölni, tekintetes ur! Bizony, az már igaz, hogy ez hasznára van az emberiségnek. És ezt a mi hitközségünk nagyon jól tudja.

— Persze, persze, — háritotta el Ronda — csak hogy én valami emelkedettebb szórakozásra gondolok, mondjuk valamilyen hirneves művésznő látogatására.

— Hát én is arra gondolok, tekintetes ur, és arra gondol a hitközségünk is, mer' holnap estére isteni tiszteletet hívott egybe, oszt egy híros misszionárius is elgyűn oda. Ugy' bizony.

Ronda érezte, hogy nem oly könnyű Frölich Róza színművésznőre irányítani a beszélgetést. Egy ideig azon tépelődött, hogy pedzse a dolgot, de mikor látta, hogy sehogy sem megy, egyenesen nekivágott.

— A nagyközönség számára is kínálkozik — jól jegyezzük meg! — legközelebb épületes szórakozás. Egy színművésznő érkezik ide — akit maga is bizonyára éppoly jól ismer, mint mindenki a városban.

Rindfleisch oda se bajsolt, pedig Ronda szenvedélyesen várta a választ. Biztos volt benne, hogy minden, amit tudni akar, itt bujkál ebben az emberben, és csak rajta mulik, hogy szólásra bírja. Frölich Rózával tele volt a helyi ujság, a tanári szoba és a kávéház. Az egész város tudott felőle, Ronda kivételével. Mindenki más jobban benne volt az élet lüktetésében, jobban ismerte az embereket, mint Ronda; öntudatlanul élt, a saját bogaras különzségeibe süppedve; és szegény, teljes bizalommal fordult egy istenes és vakbuzgó vargához, hogy egy tánczosnőről kérdezősködjék.

— Tánczosnő. A nagyközönség előtt tánczol. Képelem, hogy tódul majd a publikum.

Rindfleisch bölíngatott.

— Az emberek sose tudják, mit kell megnézni, bizony tekintetes ur — mondta jelentőségteljesen.

— Csakhogy ez mezitláb tánczol, az ilyesmi nagy ritkaság ám, majszt'ram.

Ronda nem tudta már, mivel csiklandozza a vargát.

— Képzeld csak: mezitláb!

— Mezitláb — ismételte a varga. — Óóó! Így tánczoltak vala egykor az amaleiták asszonyai a bálványok szobrai előtt.

És üresen, csupa alázatosságból nevetni kezdett, hogy ő, a tudatlan ember, a biblia szavaival ékesgette beszédét.

Ronda kényelmetlenül feszengett jobbra-balra, mint mikor a diák akadozott a fordításban s a következő pillanatban csufosan belesült. A szék támlájára ütött és felpattant:

— Hagyja már majszt'ram ezt a méricsgélést és mondja meg, — jól jegyezzük meg! — hogy Frölich Róza, a mezitlábos tánczosnő megérkezett-e már a városba? Maga bizonyosan tudja.

— Már mint én, tekintetes ur?

Rindfleisch megdöbbenve állott fel, — már mint ő tudjon — egy mezitlábos tánczosnőről?

— Na, na, na! — csillapítgatta Ronda türelmetlenül.

— Óóó, Isten látja a lelke, nincs bennem egy szikra fénhéjázás: és kevélység sem. És, tekintetes ur, én akkurát úgy szeretem a mezitlábos testvérem, akár

a többit és kérni is fogom az Urat, hogy térítse meg, bocsásson meg neki is, mint egykor a bűnös Magdolnának.

— Mért lenne bűnös? — kérdezte Ronda megdöbbenve. — Miért tartja Frölich színművésznőt bűnösnek?

A varga áhitatos szüziességgel az olajos padlóra bámult.

— Ugyan, — szólt Ronda, aki mindinkább elégedetlen lett a vargamesterrel — ha az ön felesége, vagy a leánya felcsapna színművésznőnek, ez ellen — nemde ugyebár? — semmi kifogása se lenne. Más pályák, más erkölcsök, — de erről majd másutt.

Legyintett a kezével, ami azt jelentette, hogy ezt a tárgyat az alsóbb osztályban csak »érintik«, ez már a nyolczadik osztály tananyagába tartozik.

— Hát a feleségem is bűnös — mondta a varga halkán, a gyomrán összekulcsolta az ujjait és feltekintett, mint aki beismeri a bűnét. — És én jómagam is bűnös vagyok. Mert mindannyian bűnösök vagyunk.

Ronda ámult-bámult.

— Maga és a felesége? Hisz törvényesen össze vannak esküdvé?

— Az, az, törvényesen. De mindannyian vétkezünk a hus által, tekintetes ur, bűnösök vagyunk és a jó Isten...

Valami fontos dolgot akart kiböki a varga. Szeme vöröslött, a titkától elsápadt.

— Nos? — kérdezte Ronda vigyázatosan.

És a varga suttogott:

— Bizony-bizony, a jó Isten csak azért engedi meg, hogy a mennyek országában több angyala legyen.

— Persze, — szólt Ronda — persze.

És ravaszdi mosolylyal a varga felderülő arcára sandított.

De elnyomta a gunyt és czihelődött. Már hinni kezdte, hogy Rindfleisch nem is hallott a színésznőről. A varga ezen a földön mozgott s arról kérdezősködött, hogy áll a vetés. Ronda hanyagul felelt, félvállról bucsuzkodott a varga családjától is. Gyorsan kiosont és hazafelé tartott.

Utálta Rindfleischt. Utálta a kék szobát, a szellemük szük voltát, a tutyi-mutyi lelkeket, a jámborkodó mamlaszágukat és az erkölcsös butaságukat is. Ronda lakása is szegényes volt; de a fejében megvolt a lehetőség, hogy régi hercegekkel — ha a multból visszatérnének — a saját nyelvükön — tüzetesen — beszéljen a grammatika törvényeiről. Szegény volt és ismeretlen; azt se tudták, milyen fontos munkán kaporog már husz év óta. Feltűnést sem keltve, sőt kigunyoltan járkált a városban; de a belsejében meg volt győződve, hogy az uralkodó osztályhoz tartozik. Nincs bankár, nincs uralkodó, aki jobban szeretne volna a meglevő hatalmat, akinek az uralkodó rend fentartása fontosabb lett volna, mint Rondának. Lelkesedett a tekintélyekért; a dolgozószobája magányában dühöngött a munkásokra, akik, hatalomra érvén, biztosan kiviszik, hogy szegény Rondát is tisztességesebben honorálják.

Ronda többnyire csak fiatal segédtanárokkal mert beszélni, akik nála is szemérmesebbek voltak, mert őket gyakran óva intette a modern szellem kárhozáatos befolyásától, nehogy a régi világ bázisát megbolygassák. Erős konzervativizmust akart; befolyásos egyházat, kemény kardot, szigorú engedelmisséget és merev erkölcsöket. Emellett teljesen hitetlen volt és képes lett volna a legradikálisabb szabadgondolkodásra. De mint zsarnok tudta, hogy tartunk rabszolgákat; hogy kell

a csőcselékét, az ellenséget, a tizenöt éves országháborító diákokat kordába szedni. Lohmann, ugy látszik, valamilyen sántikál azzal a Frölich Rózával; Ronda elvörösödött önkénytelenül. De Lohmann a szemében csak azáltal vált gonosztevővé, hogy a tanárja által megkövetelt szigorú fegyelmet fitymálta. Nem erkölcsi együgyűség okozta Ronda haragját...

Hazaért és lábujjhegyen ment el a konyha mellett, ahol a cselédje idegeskedvén a késedelme miatt, fazekakkal csörömpölt. Aztán kapott enni, kolbászt és burgonyát. Agyon volt főzve a kolbász is, a burgonya is s mégis hideg volt. Ronda egy kukkot se mert szólani; a leányzó rögtön a csipőjére tette volna a kezét. Ronda nem akarta abba-a kellemetlen helyzetbe hozni őt, hogy kénytelen legyen ura ellen kelni.

Miután evett, az íróasztalához ült. Ez, Ronda közellátása miatt, rendkívül magas volt; és a harmincz éves erőlködés, hogy jobb karját reátegye, a vállát és a lapockáját kissé meghibbantotta.

— Az élet legnagyobb kincse a barátság és az irodalom — szokta ilyenkor mondani.

Ezt a mondást valahol hallotta, már rájárt a szája és mindig erre kellett gondolnia, valahányszor munkához látott. Mit értett a barátságon, rejtély. A szó csak úgy kiszaladt a száján. De az irodalom! Ezen már istenigazában dolgozott, az emberek nem tudtak arról, hogy itt csöndben már régóta nagy, nagy munka folyik és egyszer talán ki is tör Ronda sírjából, csodálkozást keltve kivirágzik. Homérosz igekötőiről irt... Lohmann gyakorlata azonban mellette hevert és sehogy se jött hangulatba. Utána kellett kapnia és Frölich színésznőre kellett gondolnia. Valami nagyon nyugtalanította; nem volt benne bizonyos, hogy a híres mezitlábás táncosnő tényleg azonos-e Frölich Róza színművésznővel. Az a Frölich Róza, akit ő keres, talán egészen másvalaki. Persze hogy *másvalaki*; addig tépelődött rajta, amíg egészen bizonyosra vette, így van. Sokat kell majd még kémkednie, amíg Lohmann »megcsipheti«. Ugy érezte, hogy megint távolabb jutott attól, hogy a nyomorult ficzkon győzedelmeskedjék és hörgött az izgalomtól.

Hirtelen magára rántotta malaczpóját és kiment. A kapu már zárva volt. Ronda tépte a láncot, mint egy menekülő fogoly. A gazdasszonya szitkozódott, Ronda hallotta a közeledő dohogást. Félelmében — a végső minutumban — sikerült kikapcsolni a láncot, az ajtó felpattant, Ronda egy perc alatt kinn volt a kis kertben és a másik perczben az utcán. A város kapujáig futólépésben haladt; onnan kezdve lassított, de a szíve még mindig hevesen vert. Ugy érezte, mintha tilosban járna. Csak ment-mendegélt egyenes irányban, hegynek föl, völgynek le az elhagyott uton. Bekukkant a kis mellékutcákba, megállott minden korcsmaajtó előtt és feszült gyanakvással bámult fel azokra az ablakokra, amelyeknek lebocsátott függönyén fény sugar tetszett fel. A sötét oldalon bandukolt; a másikat előntötte a telehold ragyogása. Tiszta és csillagos éjszaka volt, már a szél is elült és Ronda lépteit visszhangoztatta a járdán. A városházánál befordult a piacra és körül kerülte a közepen levő parkot.

Boltivek, tornyok, kutak czirádás árnyékai látszottak az ó-német holdas éjszakában.

Soha nem érzett izgalom fogta el Rondát; több ízben mondogatott ilyesmit:

— Így lesz a leghelyesebb... bátorság... előre honfiak!

Amellett külön minden egyes ablakot megvizsgált a posta- és a csendőrségi épületeken. Miután nem sok valószínűsége maradt arra, hogy Frölich Róza kis-

asszony ezekben az épületekben rejtőzik, újra visszabandukolt abba az utczába, ahonnan az imént jött. Néhány lépésnyire észrevette egy helyiség nagy fénylő üvegablakát, ahova esténként tanárkollégái jártak sörözni. A függönyön megjelent feketére rajzoltan egy kollégájának árnyéka, a szakálla hegyes, a szája tátong, egy hitvány tanártársa volt ez, egy kiállhatatlan fráter, a kit Ronda kutyába se vett, mert folytonosan hozzájárult az intézeti fegyelem meglazításához és Ronda erkölcstelen fia fölött való megbotránkozásának gyakran adott hangos kifejezést.

Ronda gondolkozva nézte doktor Hübbenettet: nézte, hogy remeg beszéd közben a szakálla, milyen mohón vedeli a sört és micsoda ordenaré alak! Rondának sohasem volt semmi köze ezekhez az emberekhez, soha; elégtételt érzett ennél a gondolatnál. Itt kuksolnak ezek a »tanférfiak«, egymásra letek: de az ő élete kétes, bitang és kietlenül kopár. És többé nem gondolt haraggal *azokra*, akik ott benn ültek. Lassan, lenézően legyintett a tanár árnyéka felé — és tovább ment.

Csakhamar újra a város végére érkezett. Visszaforodt és bekanyarodott a Fő-utczába.

Breetpoot konzulék, úgy látszik, bált adnak; a nagy épület végtől-végig ki van világítva és egyre érkeznek a hintók. Az inas és a portás kiugranak, felrántják az ajtót és kísérik a vendégeket. Selyemszoknyák suhognak a küszöbön. Egy hölgy megáll, mosolyogva, jóindulattal nyújtja a kezét egy fiatalembernek, aki gyalog jött. Ronda megismerte a csinos cilinderes fiatalembert, Richter tanár volt. Hallotta, hogy Richter egy nagyon előkelő familiába készül beházásodni, akik egyébként tanárokhöz nem ereszkednének le. És Ronda odaát a sötétben busan dörmögött:

— Jó, jó, csak stréberkedj — mondta.

Sárral fröcskölt köpenyében, fumigálta azt a másikat, a beérkezettet, a nagyjövőjűt, mint valami kaján banditát, aki a sötétből fenyegető tekintettel nézi a világ örömeit, kezében van a kanóc vége és tudja, hogy abban a pillanatban robbanthatja fel az egészet, amikor neki tetszik. Birónak érezte magát mindenek fölött, egész felvidámult; halkan dörmögni kezdett és maga se tudta miért, ez szaladt ki a száján:

— Önnek még sok borsot törhetek az orra alá és — jól jegyezzük meg — nem is fogom elmulasztani.

További útján szörnyen jól mulatott. Valahányszor egy czimtábla ötlött a szemébe, melyről egy kollégája, vagy régi diákja nevét olvasta, ezt gondolta magában, kezét dörzsölgetve:

— Önt is »megcsipem« még egyszer — közben sunyi egyetértéssel mosolygott a tekintélyes külsejű tornyos házakra, mert bizonyos volt benne, hogy egyikben rejtőzik Frölich Róza.

Ez a színművész nő iszonyuan felizgatta, felpizkálta és kihozta a sódrából. Ő és Ronda között — aki mint valami kóbor kutya lopózkodott utána az éjszakában — titkos összeköttetés támadt. Lohmann volt a második vad: ugyszólván egy más törzsből való indiánus. Ha Ronda majálisokra rándult, gyakran kellett »rabló pandur«-t játszani a diákjaival. Fölállott egy dombra, öklét ég felé emelte és vezényelt: — Vigyázz!... Kész!... Rajta!... és csakgyan felizgatta a kezdődő csatározás. Mert ezt komolyan vette. Iskola és játék voltak számára az élet. És ma éjjel Ronda maga volt a »pandur«.

Folyton sóvárababb és izgatottabb lett. A határozatlan körvonalak az éjszakában félelmet és kéjes bizsergést keltettek benne; minden utczasarok borzalmas gyönyörrel vonzotta. Szűk mellékutczákba ódal-

gott, mint valami kalandor, egy ablakból kihangzó suttogás hallatára szivdobogva lassította meg a lépteit. Itt-ott egy ajtó nyílt fel nesztelenül, valahonnan egy rózsaszín fátyolos kar nyult ki Ronda után. Rémműlettel menekült és újból, ma már másodszor, pedig azelőtt évekig sem került erre a környékre, a kikötő tőzszomszédságába jutott. Hajók feketéllettek a holdsütésben. Rondának az jutott eszébe, hátha Frölich kisasszony valamelyik hajón van, egy kabinban alszik; szürkület előtt megszólal a hajótűlök és Frölich Róza színművész nő elvitorlázik messze tájak felé. Mikor ezt elképzelt, Ronda cselekedni akart, végére járni a dolognak, vad szenvedélylyel.

Két munkás toppant elő, egyik jobbról, másik balról. Közvetlenül Ronda mellett találkoztak össze és az egyik így szólt:

— Há mégy, Klaas?

A másik sötéten és basszushangból felelt valamit az ottani tájszóláson.

Ronda elgondolkozott fölötte, hogy hol hallotta ma már egyszer ezeket a kifejezéseket és mit jelentenek. Mert huszonhat esztendőn keresztül nem bírta megtanulni a környék tájszólását. Követte a két proletárt és hallgatta tuláradó szókinccüket több csatakos utczán keresztül. Az egyiken, amely kissé szélesebb volt a többinél, elkanyarodtak egy távolabbi ház felé, amelyen határtalan nagy csürajtó tátongott, fölébe egy kék angyal volt pingálva, ez előtt pedig egy lámpa himbálódzott. Ronda zenét hallott. A munkások eltűntek a folyosón, az egyik már fujta is a kihallatszó nótát. Ronda a bejáratnál észrevett valami tarka czédulát és elkezdte olvasni. »Estély« volt fölébe írva. Ronda tovább olvasta, mikor körülbelül közepéhez ért, hirtelen kiverete az izzadság és elkezdett fuldokolni, azután pedig féltében és abban a reményben, hogy tévedett, újra nekifogott. Egyszerre csak felpattant és beesett a házba, mint valami szakadékba.

(Folytatása következik.)

Saison.

A cikkirő.

— máj. 16.

Immáron itt az ideje, hogy a cikkirőt bemutassuk. Pláne most, amikor szegénykének úgy sincs szezonja, nem lévén sem háboru, sem parlament, sem forró színházi esték, sem nagyobbszabásu gyilkosságok és földrengések, sem érdekesebb halálozások és szülések. Neki fáj az ilyesmi, mert cikket mindenképpen írnia kell és mégis csak jobb, ha van valami, amiről írhat, mintha nincs semmi, amiről mégis csak írni fog.

Reggel, amikor szép az élet, mert még aludni lehetne, a cikkirő az összes napilapokat kéri a pinczértől és tollat-tentát-papiroost és princzesszász-czigarettát. Az összes napilapokat azért, mert abban van a cikk-téma; a tollat-tentát-papiroost azért, mert ez konvencionális szokás; a princzesszászt azért, mert abban szintén cikktéma van.

— Fiumei? — kérdi a cikkirő.

— Nem, mihályfalvai — feleli a pinczér.

— A princzesszászt értem, nem magát.

A pinczér benéz a szopókán keresztül, nem lát semmit és így szól:

— Fiumei.

A cikkíró is benéz a szopókán keresztül, szintén nem lát semmit, aminél fogva meggyőződik róla, hogy a princzessász csakugyan fiumei, vagyis éppoly rossz, mint a rendes, nem fiumei princzessász. Ez a cikkíró!

A pinczér hozza az összes napilapokat, az összes hetilapokat, az összes havi folyóiratokat, a bécsi lapokat, a Börzencourirt, a Frankfurtert, a Graphicet és a Wiener Caricaturent. Ez a pinczér! Végül hozza a tollat-tentát és levélpapírost. Kuvertát is hoz, ami a cikkírót rendesen dühre gerjeszti. A hangskála fokozódó magasságában kérdezi:

— Minek a kuverta? Mért hoz kuvertát? Mi az ördögnek hoz kuvertát? Mi a fenének hoz kuvertát? Meg van örülve, hogy kuvertát hoz? Hát levelet akarok én írni, hogy kuvertát hoz? Mért hoz kuvertát? Minek a kuverta? Persze, kuvertát, azt hoz; de ebben az üvegben nincs tinta! Mi ez, tinta? Ez... tinta? Ez a fekete törmelék tinta? Mibe mártsam a tollat? Kuvertába? Mert kuverta, az van; de tinta, az nincs.

A pinczér egy ártatlan lélek, aki csakugyan nem tudja, hogy kuverta és tinta közt árnyalati különbségek vannak; ő mihályfalvai ember lévén, csak a boritékot és a tintát ösmeri, a tentát és kuvertát ellenben nem.

— Ne álljon itt, mint egy ujkapu, hanem vigye el a kuvertákat. Nem látja, hogy cikket akarok írni? Hozzon egy szilvóriumot! Nem látja, hogy cikket akarok írni?

A lapok harmincz és negyven oldalnyi terjedelemben jelentek meg. Minden oldalon három hasáb van; minden hasában száz sor. A cikkíró ezzel szemben úgy tizenegy óra tájban, amikor szép az élet, mert még aludni lehetne, így kiált fel:

— A lapokban nincs semmi!

Mialatt erre a következtetésre jutott, megivott hat szilvóriumot, elszitt harmincz princzessászt, — fiumeit — megevett egy kanapét, rendelt egy messenger boyt, megevett két lágy tojást pohárban, elküldte a messenger boyt a kiadóhivatalba pénzért, megivott egy kapuczinert és hívta a pinczért.

— Mi ez? — kérdezte tőle szelid hangon.

— Toll.

— Mi ez? — ismételte még szelidebb hangon a kérdést.

— Toll; penna.

Ezzel a cikkíró és pinczér közt érdekes elméleti vita indul meg afölött, vajjon a szóbanforgó tárgy csakugyan penna-e, — mint a pinczér állítja — vagy pedig szemétgereblye, — mint a cikkíró véli. Utóbbi győz a vitában, mire a pinczér másik tollat hoz, mely csakugyan szemétgereblye.

— Ne álljon itt előttem, mint a borju, hanem hozzon még egy szilvóriumot! Nem látja, hogy cikket írok?

És ezzel végrevalahára megkezdődik a cikkírás. Az író bemártja a tollat az üvegbe és kihalász belőle... egy hajszálat? Nem... Egy papirczafatot? Nem. Egy törlőrongyot? Nem. Hát mit? Hát mit halászson ki az ember, ha már halászik? Egy halat. A cikkíró egy kis halat halászott ki a tentából. Cseppet se volt meglepődve. Szépen rákente a papirosra, melyen utóbb a cikk fog megjelenni és perczekig mély meghatottsággal nézte, míg végül eszébe jutott, hogy cikket is kell írnia. Ujból bemártotta tollát a tentába, mely tettét ujból siker koronázta...

Rányomta a tollat a papirosra és eszébe jutott, hogy még nem olvasta a Grazer Post-ot. Hátha abban van a cikktéma?

— Pinczér! A Grazer Post-ot!

— Már nem járattjuk.

— Hallatlan! Persze, boríték az van, de Grazer Post, az nincs! Ez Pest!

Ujra előszedi a lapokat és most már gondosabban kutatja. Vezércikk... munkapárti korszak... létszámemelés... sikkasztással vádolt nagykereskedő... hamis bukás... öngyilkos házmaster... az Operaház műsora... gyászrovat... házasságok. Bakó Ferencz házasságot köt Kovács Manczikával... Kovács Manczikával... Kovács Manczikával... Bakó Ferencz házasságot köt Kovács Manczikával...

Dühösen csápjá le a lapot. Hát mi köze neki Manczikához?... Cikktéma... cikktéma... hol van cikktéma?

Délben, amikor oly szép az élet, mert még aludni lehetne, a cikkíró kidülledt szemmel, fájó agyvelővel sóhajtja:

— Hol van cikktéma?

A pinczér megszámlolta, hogy kétszázötvenkilencszer mártotta bele a tollat a tentába, de még egy betűt nem irt le a papirosra. Végül mégis nekihajol az asztalnak és két lapot teleír; a pinczér megkönnyebbülten sóhajt fel.

— Pinczér! Egy kuvertát!

— Kuvertát? ... De hiszen...

— Hozzon kuvertát, ha mondom. Ne rezonirozzon!

— De hiszen azt tetszett mondani, hogy cikket ír!

— Azt mondtam; de közben megdöntöttem a dolgot és levelet irtam. Érti? És most hozzon kuvertát.

Mialatt a pinczér boritékért van, a cikkíró elhátározta, hogy a cikket majd csak ebéd után fogja megírni; addigra megjelennek az esti lapok, amelyekben bizonyára bőven lesz cikkre való anyag.

Ez a cikkíró!

És ha elgondolom, hogy én is cikkíró vagyok! Továbbá ha még azt is elgondolom, hogy mielőtt hozzáfogtam e sorok írásához, szintén nem tudtam még, miről fogok írni.

Maitre Jacques.

HETI RIGMUSOK.

A sziget.

A fák alatt, a fák alatt
Pirosnapernyős nő halad.

A fü alatt, a fü alatt
Aranyhátú kis gyík szalad.

A föld felett, a föld felett
Csodálatos kék ég-szelet.

A zöld felett, a zöld felett
Az élet jó szemben veled.

A levegő oly tiszta, szent.
S olyan jó csendes itt a csend.

De a valóság, ah, irigy.
Valójában nincs minden így.

Csak nézd meg jól: a fák alatt
Több pesti fiskális halad.

S a gondozott dus fü alatt
Fü-beretváló gép szalad.

Ne képzelődj: a föld felett.
A vastag füstöt észleled.

S barátod jó a zöld felett,
S kilencz csipős szót vált veled.

A levegő jó volna már,
Ha elmenne jobbról a gyár.

Ha elmenne balról a gyár,
A lég kitűnő volna már.

S a csend is gyönyörű dolog,
Ha villamos nem csikorog.

De a villamos csikorog,
Itt csend tehát fönn nem forog.

Rosszul élünk mindannyian ...
Erigy haza, édes fiam.

Meglátod, milyen csend van ott.
Csak huzd füledre paplanod.

És megkapsz mindent, ami kell,
Csak aludj előbb mélyen el.

Aludni az az élvezet,
Amelybe könnyű hid vezet.

Álomhid ez, mennyei fajta.
Nem kell hidpénzt fizetni rajta.

Pikk.

Jó barátai és rokonai örömmel veszik tudomásul, hogy ön is bersonozza cipőit. Az új Berson gummisarok utólrhetetlen.

Feltűnő haladást mutat az utóbbi időben a cipőszakma, ugyannyira, hogy igazán bámulatba ejti az embert, ha megtekinti Zsuffa utóda, Füredi Ádám Egyetem-utca 3. szám alatti cipőüzletének kirakatait, hogy milyen elsőrendű, messés kivitelű cipők vannak kiállítva. Bámulatos olcsó, 16.50 és 20.50 korona egységes szabott árak mellett.

INNEN-ONNAN.

◻ A paritás. Egy magyar emberből rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter lett. Kánia Kálmán, a bécsi külügyi hivatal sajtóosztályának főnöke kapta ezt a kitüntetést, s természetesen, hogy az osztrák magyarfaló politikusok ezt a kitüntetést Ausztria ellen elkövetett sértésnek minősítették, mivelhogy minden elismerés, mely magyar emberben éri Magyarországot, leszállítása az osztrák értéknek, megcsufolása az osztrák gőgnek és önértetnek. Nem vagyunk sovíniszták, de olyan piszkálódások hallatára, amilyenek az osztrák Reichsrathban elhangzottak a magyar osztályfőnök ellen, megmozdul bennünk a — józslés, meg az önfentartási ösztön. Az ugynevezett paritás jogot ad nekünk, hogy a diplomáciában olyan arányban kapjunk helyet, amilyen arányban a közös költségek fedezéséhez hozzájárulunk. De eddig csak a gorombaságból kaptuk meg azt a részt, sőt annál is jóval többet, mint amennyi a paritás szeriint megilletne. Igen, gorombáskodni tudnak az urak az osztrák Reichsrathban. Ennyi gorombáskodás sokkal több kárt okoz külföldön a monarchiának, mint amennyit Kánia finom modora és diplomáciai képessége jóvá tehetne.

◻ Tartalékosnap. A gyermeknap mintájára igenis tartásuk meg a tartalékosnapot is, bár alig bírjuk már ki a közjótékonyt, s nem sok idő választhat el bennünket attól, hogy az utcán gyilkosság történjék, perselyezésből kifolyólag. De ha valakiken elsősorban segíteni kell, csakugyan a tartalékosok itthonmaradtjain kötelesség segíteni. Kötelesség? De kinek a kötelessége? Bizonyára nem a mienk, mert mink vagyunk maguk a tartalékosok. S mi sokkal egyszerűbben is tudunk segíteni magunkon: nem vonulunk be, mikor az állam azt mondja, hogy vonuljunk. Igen ám, de ezt nem szabad megtenni, mert ez lázadás az állam ellen. Azonban hogy van az, hogy az állam nem sodorja az ágyut sohase dilemmába. Ha az ágyunak olaj kell, az állam mindig megadja neki az olajat. Mert olaj nélkül az ágyu csak ócskavas, nem ágyu. A tartalékos katona sem katona, ha otthonmaradói éheznek. Mert akkor a katona szórakozott. Államérdek, hogy e szórakozottság megszűnjön. A tartalékos családja tehát ellátandó. Ez az egész okfejtés azonban fölösleges volt, vagy fölösleges kellene hogy legyen. Elméletben és gyakorlatban az állam az összes jogok és kötelességek legfőbb emberi egysége. Sajátságos, hogy még mindig vannak államok, melyek csak a jogaikat akarják gyakorolni, s nem hajlandók tudomásul venni a kötelességeiket. Ám akkor nem államok már, ha még olyan nagy hadseregük van is.

◻ Velencei tündérest. A városligeti tavon fogják rendezni a velencei tündérest. S minden úgy lesz ott, ahogy Velenczében van. Ehhez a minden-ugy-leszhez nyilván hozzátartozik még a városligeti tó vizének a poshadtsága is. Valóban: *tout comme à Venise*. Szennyes víz tetején gondtalan emberek. Jobb volna azonban, ha egy-egy ilyen tündéreste helyett tündéri délutánokat tartanának a városligeti tavon, tisztogatnák a vizét, kigondolnák, hogyan eresztenek bele kristálytiszta új vizet a vízvezetékéből, s hogyan alakítsák át e kis tó kedves csónak-közlekedését úgy, hogy ne legyen szégyenletesen otromba és primitív a dolog. De nálunk csak ünnepnepnapok vannak, a hétköznapokat csendes alvással töltjük. Vagy velenczézünk a városligeti tavon, vagy el hagyjuk poshadni egészen: Valamely középutat tessék kitalálni s Velence mellőzésével lehetővé tenni a városligeti tavon egy tisztos

polgári estét, amihez villamoslámpák s egyéb ilyen luxus-cikkek kellenének. A velencei tündéresten persze lesz elég lámpa. De azokat majd elviszik s a tó marad a maga sötét hinárja levében olyan, amilyen volt abban az időben, mikor Velence még az aktív világralmat gyakorolta. Gondola, persze, gondola az van. De a gondolat az ijesztően hiányzik.

* * *

24 **A Senki szigete.** Daczára az egysejtű lényeknek, akik-től származunk, daczára az evolúciónak és a megnyugtató pozitív tudományoknak, az ember mégis csak romantikus állat és merengővé válik, igen merengővé, mint szép Lenka a part felett, ha a multat bolygatják meg a szívében. Sőt kissé el is szomorodik és bánatos régi verssorokról álmodik, mint most is, mikor a Senki szigetének hervadt — ó mióta hervadt — rózsalevelei és viruló — ó mióta viruló — dohánycsempészei között megjelent a kakastoll és a fináncz élénkzöld kulturája. Adakaleh, Timea rózsás szigete már nem a senkié a hét eleje óta. Szolgabirót fog kapni és országgyűlési képviselőt, pótdót és közkönyvtárat, antialkoholista együletet és Bedy-Schwimmer Rózsát a lehullott rózsákért, amikből azonban legalább drága illatot lehetett kipréselni a romantika kék flaconja számára. Most már ennek is vége. A Jókai csudaszép álmából közigazgatási kerület lesz, hódított tartomány és megnyugvás a lázongó szívek számára, akik a mozgósítást nem kedvelték. Azonkívül most már azt is tudjuk, hogy miért fütötték be a magyar dreadnoughtokat: ime, kézzelfogható, illetve egyelőre talán csak csendőrkézzel fogható eredménye lett a harcos készülődésnek. A romantika egy gyöngyszemmel szegényebb lett, de a monarchia gazdagabb. Ez pedig talán mégsem olyan nagy csapás, hogy komolyan sirni kellene érte.

* * *

24 **A háboru és a Muzsák.** A szerb Tyrteusoknak felvirult. Minden elesett hős sirján egy költő nyilik, aki első sorban mint eleven s másodszorban mint hazafias daloló dall azokról a gyönyörökről, amik kellemessé teszik Szerbiában a halotti és hősi pályát. Vagy harmincz harci daloktól dörgő könyv kelt ki a tavaszon Belgrád falai között, ahol a közbiztonság ölelő karjai között nem is olyan nehéz rimet keresni a halálra a golyóról, amely Drinápolynál talál a legrosszabb esetben. Az inter arma silent musae igazsága azonban ezzel a buzgó kizöldüléssel talán még sincs véglegesen elintézve, mert nagyon valószínű, hogy nem a Muzsák szóáltak fel Szerbiában, csak a szilva-aszalás bajnokainak volt tulságosan sok szabadságidejük. Ezen pedig nemcsak Szerbiában, de nálunk is könnyen lehet segíteni. Egy gyakorlatra való behívás mindig elhallgattat annyi muzsáfit, amennyinek hallgatása az irodalomnak szolgáltatott haszon révén egyenes arányban áll a babértermelés körüli hanyatlással. Szerbia azonban erre nem is gondolt. Ők talán még örülnek is a költők emez elharapódzásának, amely öröm nyilvánvaló jele a szerbek romlatlan naivitásának. Ó boldog szerbek, ti még nem tudjátok igazán, hogy mi az a hazafias költő. Mi már ezzel a tapasztalattal gazdagabbak vagyunk nálatok.

* * *

24 **Temetés részletre.** Akar ön meghalni, jól, olcsón és diszkrétan, anélkül hogy ez nagyobb anyagi megterheléssel járna? Fizessen elő nálunk, a fővárosnál egy kellemes, szolid halálra, temetéssel és sírhelylyel együtt száz koronáért, előre fizetendő havi ötkoronás részletekben. Jól és pontosan kiszolgálva lesz urasága, és ami a fő, meg sem érzi,

Minden hó elsején megjelenik a pénzbeszedő az uraság lakásán, kinyitja ezüstszegélyes fekete bugyellárisát és az uraság méla borujával, egy közeli józsi halál elő- és háttorzongásával nyújtja át neki az öt koronát, amiről szabályszerű nyugtát kap. A nyugtákat urasága összegyűjtheti, tram-tram, és Beethoven gyászindulójára öndd, öt év mulva, az utolsó lefizetett ráta után annyi gondja sem lesz erre a jövődöbéli házbérrre, mint eddig volt. Itt senki nem lesz megnyuzva, legfeljebb fölbonzolva, ami nemcsak a tudománynak hasznos, hanem önnök is, sőt a halottkémnek is, mert megakadályozza néhai uraságodat abban, hogy a koporsóban a hátára forduljon, ami, ha kiderül, a halottkémre nézve legalább olyan kellemetlen, mint egy közönséges kémnek a rendőrség. Tehát siessen ön bedülni a részletekkel, kövér, egészséges lovak fogják húzni a gyászkocsit, — a részlet csak önt terheli és esetleg még azt is biztosítja majd a főváros mint temetkezési társulat, hogy addig meg nem hal, amíg az utolsó részlet kidrukkelva nincs. Kérem, kérem, akik ismerik a fővárost, azok nem is tartják ezt olyan lehetetlen dolognak. Tessék csak men-nél előbb megrendelni a temetést.

* * *

□ **A rendezett koldus.** Valakinek meghalt valakije. Eltemettette, s a temetőben, mint ilyenkor szokás, megrohanták a koldusok. Az egyik koldusban, egy nőben, csodálkozva ismerte föl a lakásadónójét, aki nemcsak nem szegény, hanem valósággal jómódu asszony is. Nosza az illető futott és följelentette valamelyik lapnál e koldusnőt, aki koldul, bár semmi szüksége nincs rá. Bár előbb gondolkodnia kellett volna rajta, hogy okvetlenül pálczát törhet-e a feje fölött. A kérdés az: szabad-ivar-e a koldulás? Nyilván éppen úgy szabad-ivar, mint a többi iparok. Kvalifikációhoz sincs kötve. Hol van az megírva, hogy a koldulás lehetősége csak bizonyos meghatározott jövedelem-minimum alatt kezdődik? Sehol. Ezzel szemben azt lehetne mondani, hogy koldulni szégyen. Valóban az, ha az ember rá van szorulva. De ha nincs, akkor már nem szégyen, csak vagyonygyűjtés, s a vagyonygyűjtésnek bizonyára vannak sokkal megvetendőbb eszközei is, mint a koldulás. Még azt sem állíthatjuk, hogy aki koldul és nincs rászorulva, kiveszi a rászorultak szájából a falatot. A hivatásos koldusok ötven perczentje kitűnően megél a mesterségéből, sőt pénzt is tesz félre, mindössze annyi a különbség az ilyen koldusok s a fentebb tárgyalt között, hogy ezek a szalmazsákba dugják a pénzt, mert nem mernek élni vele. Vagyis nem a jövedelmük, hanem a rangjuk — koldusi rangjuk — szerint élnek. A fenn az ernyő nincsen kas megfordított esete. Van kas, de nem szabad fentartani az ernyőt. Néha ez kényelmesebb, mint a másik:

ZENE.

Lohengrin bucsuja. Egy tavaszi estén bucsuzott Lohengrin közönségétől. A bucsu csöndes volt, külső pompa nélkül való. Az előadás után néhány ifju és meghatott ember megvárta a művészt a színészbejárónál, bánatosak voltak, mert úgy érezték, hogy Lohengrinnel együtt ifjuságuk egy része is eltűnik életükből, tiz esztendő némely feledhetetlenül szép estjének emléke. Lohengrin komoly volt és kissé ünnepies, mint mindig, és a nyolczvanas évek udvarias modorában fogadta a hölgyek hódolatát és a fiatal fiuk csillogó tekintetét. A kis csapat, Lohengrin és kísérete ezután megindult az Andrássy-uton, a liget felé. A szifnusz szomoruan nézett utána. Hogy itt kellett találkozniok, Pesten, az Andrássy-uton, a huszadik században! Mily megalázó és fájdalmas! Háromezer esztendő alatt az istenből dekoratív

elem lett egy színház főhomlokzatán és a hősből... hőstenor. Egy bukott isten és egy deplasziert hérosz. Mind a ketten csak a színházban folytathatták igazi életüket. A festett vásznak között még volt alkalom nagyszerű tettek elkövetésére és megnyilatkozhatott egy királyi lélek. Ide vonult tehát vissza Lohengrin, de civilben is megmaradt királynak. Az inkognitóját ugyan sohasem vetette le, mi azonban tudtuk, hogy az. Ragyogó téli délelőtt, ha az utcán megjelent, hosszú kabátja alól néha elővillant az ezüst páncél, a nap mint egy óriási reflektor kísérte lépteit és ifjú hercegnők virágot hintettek az utjára. Messziről meglátszott rajta, hogy előkelő és nemes férfi. Tiszta és uri életet élt. Nem igen törődött senkivel. Nem tartozott semmiféle klikkhez. Nem vett részt semmi intrikában. Nem rivalizált, nem voltak trickjei, nem volt »tenorista«. A lovagi becsületet, amelynek fényében tündökölt a színpadon, az életben is valószínűleg. Hozzánemesült és összeforradt a hősökkel, akiknek vértjét viselte. Hasztalan kerestük benne a színészt. Nem volt sehol. Lohengrin maradt a felvonásközben is, Lohengrin a Városligetben, az öltözőjében, a szalónban. Harmónikus ember. A véle való személyes megismerkedés sem okozott csalódást. Minden igazi volt rajta, akár a színpadon ágált, akár az utcán beszélgetett. A színpadon ugyancsak jelen volt. Minden zugot betöltött, beleállt a történet középpontjába, és ami történt: véle, rajta, általa történt. Csak ilyenkor éreztük, milyen kicsi körülötte minden, legfőképp pedig mi, közönség. Szinte már el sem lehetett viselni ennyi heroizmust... Mélyen megrendülve tudunk csak rá gondolni, hogy ennyi szépség is elmúlik egyszer, hogy a hangja, ez az egyetlen példányban létező, tüneményes hangszer, ez is veszít a zengéséből. Boldogok vagyunk, hogy láthattuk ezt a csodát és sok, sok év múlva is, rajongással és csillogó szemmel fogunk beszélni róla azoknak, akik sohasem láthatták Lohengrint, az egyetlen, az igazit, amilyen nem volt és nem lesz többé sohasem.

Fodor Gyula.

IRODALOM.

A filozófiától a filozofálásig.

— *Jegyzetek Georg Simmel könyvéhez.* —

— Engedje meg, asszonyom, hogy ide telepedjem ön mellé: A zöld szobában elviselhetetlen a levegő: ott mindenki filozofál.

— Azt hittem, hogy ilyen társaság nagyon is kedvésre való. A filozofálás az ön eleme, hisz a filozófia a kenyere.

— Éppen azért menekültem ide. A filozofálás megutáltatja a filozófiát, s ha az ember azt a kenyeret eszi, kerüljön el minden helyet, ahol elronthatják az étvágyát.

— Ha ennyire félti az étvágyát, meneküljön mellőlem is.

— Ez a felszólítás figyelmeztetés is, hogy a filozófia önnek sem terra incognita. A figyelmeztetés fölösleges, mert a magányos emberek visszavonultsága világosan mondja, hogy óvakodjunk a közelükbe menni. Ez az őszinteség tiszteletreméltó. De képzelje, asszonyom, hogy az ember gyanútlanul olyan emberek közé keveredik, akik külsőjükkel nem árulják el, hogy mit forgatnak agyukban. Elegáns hölgyek csoportba verődnek, s az embert magukhoz csábítják nevetésükkel s bájos felületességet ígérő kiöltözöttségükkel. Társaságukba elvegyülnek gondtalannak látszó ifjak, mulatni, szórakozni vágyó Don Juanok, akikről azt hinné az ember, hogy többet törődnek kabátjuk szabásával, mint a világ legizgatóbb problémájával. S amikor ezzel a csábító külsővel magukhoz vonzották az embert,

hamarosan levetik a derűs álarczot s ránk támadnak a filozófia összes fegyvereivel. Ez nem korrekt eljárás. Mit szólna ön hozzá, ha egy divatárus becsapná önt a czégerrel: az üzlet czégtáblái hangzatos, sokat ígérő felirásokkal csupa jót és szépet kínálnak, de az üzletben semmi sem kapható abból, amit a czímtáblák ígérnek.

— Gyakran jártam így a divatárusokkal, de tuloznék, ha azt mondanám, hogy emiatt megharagudtam a divatra. A filozofálás ma az ugynevezett jó társaságok divatja s egy filozofusnak igazán nem lehet oka ilyen divat miatt keseregni.

— Ön félreért, asszonyom. Nem az bánt, hogy a filozófia divattá lett. De bánt, hogy a divat mit csinált a filozófiából.

— Minden ember úgy filozofál, ahogyan tud.

— Téved. Minden ember úgy filozofál, ahogyan a divat kiszabja neki. S ez a divat nem a filozófiát, de az emberek egyéni gusztusát tartja szem előtt. Szóval, a mai filozófia ugyanolyan, mint a mai drámai irodalom: nem az irodalomnak, de az emberi szükségnek dolgozik.

— De édes jó uram, mit akar ön tőlünk szegény társaslényektől. Az emberek egész nap léhaskodnak, ne sajnálja hát tőlük azt, hogy egy-két órára komolyabb arcot öltenek.

— Így rendjén is lenne, de a bajt éppen abban találom, hogy még a filozofálásuk is csak léhaság.

— Önnek kiváló talentuma van mindent félremagyarázni, hogy az igazság az ön részén legyen.

— Önnek pedig nagyszerű talentuma van még azokat is megvédeni, akiknek igazában maga sem hisz. Én nem tartom önt oly rossznak, amilyennek látszani szeretne.

— Lehet hogy igaza van. De képzelje el, hogy milyen unalmas dolog lenne, ha mi ketten most mindenben egyet-érténénk.

— Ezzel a pár szóval az egész társaságbeli filozofálást jellemezte. Az emberek azért filozofálnak itt, hogy érdekesek legyenek. S mialatt mindenki érdekes akar lenni, senkisémet veszi észre, hogy az érdekesség után való hajszá unalmassá teszi valamennyiüket. Hallgassa csak végig a társalgásukat. Egy óra alatt letárgyalnak minden filozófiai problémát. Végignyargalnak minden kérdésen. Valóságos versengést fejtenek ki abban, hogy ki tudja a másikat újabb és újabb problémákkal a szótlanságig meglepni. Ez az igazi csepürágás. Olyanok, mint az utcán mesterkedő kóklerek, akik egymásután szedegetik ki a szájukból vagy kalapjuk alól a galambokat, szivaros skafulyákat, selyemkendőket és virágbokrétaikat. Az ember bámulja eleinte, hogy ennyi mindent hogyan tudtak elraktározni az agyukban. De később rájön, hogy ennek a filozofálásnak receptje van. Valahol nagy áruraktárnak kell lenni csupa filozófiai problémákból. Raktáron tartják a társadalmi, vallási és erkölcsi problémákat s megrendelésre házhoz szállítják. Ha tulzásnak véli, figyelje meg az urakat és hölgyeket. Az emberek ezelőtt korrekt kiöltöztek, ha társaságba mentek. Magukra öltötték a legujabb szabású ruhát, tárczájukat kibélelték pénzzel, névjegygyel, zsebüket szivarral, cigarettával. Ma filozófiai problémákat vesznek magukhoz s a legtöbben hiubbak a problémáikra, mint nyakkendőikre, vagy azsuros harisnyáikra. Ma a bonton-hoz tartozik, hogy minden embernek legyen egy pár problémája.

— Kedves uram, ön elfelejti, hogy ezeket a problémákat kötetbe gyűjtötte egy verbeli filozofus. Talán tud róla, hogy Georg Simmel kiadta kötetben a filozófia fő-problémáit.

— Igen, ez a könyv az a bizonyos filozófiai gyorsforraló, amelybe beledobunk egy nyers problémát s öt perc múlva már megfőve kivehetjük belőle. Ez a dilettáns direkt a mai filozófiai divatnak dolgozik. Egy félóra alatt filozofussá készíti ki az embert. A szalónfilozofusok közt ma olyan a hire, mint valamelyik előkelő, kész árut raktáron tartó női

divatteremnek az asszonyok közt. Az ember besétál a terembe, felpróbál egy-két ruhát s harmincz percz múlva a legszebb divat szerint öltözve hagyja el az üzletet.

— Hát az is baj, hogy az emberek mostanában hónapok alatt megtanulják azt, amihez régebben évek kellettek? Mondom, önnek pompás érzéke van mindent a sötét oldalról megvilágítani. A gyorsaság ma mindenütt előnyszámba megy. Miért lenne ez az előny éppen csak a filozófiánál elítélendő valami. Régen a filozófia az alapos rendszerek széles területén mozgott, ma a problémák szűken körülhatárolt mesgyéjén operál. A régi és az új irány közt csak az különbség, hogy a régiek előbb egy egész rendszert kerestek ki maguknak, míg az újak beérik egy problémával.

— Hiszen ha igazi problémák izgatnák! De nézze közelről ezeket a nagy kérdéseket, s azt látja, hogy a problémák nem is problémák, csak élére állított helyzetek. Beszélnek társadalmi problémákról, holott ilyenek nincsenek. A társadalomban csak helyzeteket ösmerünk s ezek a helyzetek az erők szerint változnak, de nem tartják magukat az előre kieszt, matematikailag kiszámított fordulatokhoz és megoldásokhoz. Ez a szalónfilozófia részben jóvendőmondás, részben pedig hiábavaló kuruzslás, mert a bekövetkezőket se megállapítani, se irányítani nem lehet. Hogy mi lesz a termelési renddel, vallással, erkölccsel, házassággal? Mi lesz a nővel, szerelemmel, családi élettel? Asszonyom, ezeket a problémákat mesterségesen csinálták. Csak az irodalomhoz, esztétikához van közüik, de semmiféle összefüggésben nincsenek a filozófiával. Drámairók kieszelnek helyzeteket s helyzetekbe való megoldásokat. Fölvetnek maguknak egy kérdést, mert tudnak hozzá egy alkalmas feleletet. S ha a megoldás nem plauzibilis, hozzányomóritják úgy a kérdést, hogy a megoldás olyannak lássék, mintha előbb lett volna a probléma s csak azután a megoldás. Ez a játék olyan, mint amikor az ember önmagával sakkozik.

— Az ön okoskodása azt is jelenti, hogy az egész modern drámairodalom, mely ugyanilyen problémákat feszeget, mulatságos, vagy legalább is hiábavaló.

— Hogy ez az irodalom milyen, nem tudom. Színházba nem járok, tehát nincs jogom a drámairodalomról beszélni. Csak az előcsarnokban szoktam állani, ott várom be az előadás végét. Higyje el, hogy ott is tájékozódhatik az ember egyről-másról. S ha alaposan nem is ösmerheti meg a drámairodalmat, de nagy vonásokban fogalmat alkothat magának az ember azok után, amiket ott tapasztal. Ön s önnel együtt még igen sokan roppant nagyra tartják ezt az irodalmat. Én azonban azt tapasztaltam, hogy még a legszebb dráma se éri meg önöknek azt az öt perczet, melyet az előadás végére kellene még áldozniok. S ez a különös, hogy a drámától épp azt az öt perczet sajnálják, amely alatt a problémák megoldódnak. Hol itt az a jelentőség, melyet önök a problémáknak s azok megoldásának tulajdonítanak?

— Remélem, nem számít arra, hogy ezekre a kérdésekre komolyan feleljek.

— Kedves asszonyom, én a kérdéseimre sohasem várok feleletet. Különbén is önök oly gyakran felelnek kérdezet-

lenül, hogy nem csodálom, ha kifogynak a válaszokból. A kérdés nem sablonos, nincs benne a problémák kiskatéjában, tehát természetes, hogy a kérdés lekicsinylésével akar kitérni a válaszolás elől. A fordulat ügyes, de mégsem meglepő. Vannak már ilyen adóssaim önök közt.

— Mikorra óhajtja az adósság törlesztését?

— Nem vagyok kiméletlen hitelező s várhatok, míg módjában lesz fizetni.

— Személyesen jön inkasszálni, vagy végrehajtót küld?

— Megvallom, félek attól, hogy magam hajtsam be a követelést. Egyszer már megjártam. Egy filozófó asszonynál viziteltam s öngagságát Bölsche könyve mellett találtam. Ugy látszott, mintha Bölschét olvasta volna. Megdöbbsentem, azonban a könyv lapjai közé csusztatott körömráspoly és körömfesték őszinte örömemre eláruhták, hogy öngagsága komolyabban veszi a körmet, mint Bölschét.

— S komolyan mondja, hogy nagyobb öröme telt a körmökben, mint Bölschében?

— Hogyne! Sokkal őszintébbnek és természetesebbnek találom, ha a nő a nőt készíti elő magában s nem a filozófust, amikor férfit fogad.

— Pedig az is a nőhöz tartozik s a nőt jellemzi, hogy Bölsche társaságában várja önt. És végül is, a nő jogosan hiszi, hogy néha még a filozófus is szükségét érzi annak, hogy — filozófáljon. Szolgálhatok egy-két friss problémával?

— Köszönöm. Elég bajom van az ócskákkel.

Lynkeusz.

Ferenczy István levelei. Nemcsak érdekes, de kultur-históriaai szempontból rendkívül értékes könyv összeállítására vállalkozott dr. Wallentinyi Dezső, aki Rimaszombat közönségének megbizásából közzétette Ferenczy Istvánnak, az első magyar szobrászművésznek, Izsó mesterének és felfedezőjének leveleit. A vaskos, 500 oldalra terjedő könyv Ferenczynek 196 levelét foglalja magában, amiknek javarészt atyjához, testvéréhez és rokonaihoz írta, s amik őszinte, hű tükörképet adnak annak a művésznek gondolkodás- és érzésvilágáról, aki a mult század első felében a magyar szobrászatnak jóformán egyetlen képviselője volt. Ferenczy Rimaszombaton kezdte és fejezte be művészi pályáját, s ha nem is foglal el olyan helyet a művészetek történetében, amilyent képességeivel megszereshetett volna magának, mint Canovának egyik legmegértőbb és legtehetségesebb tanítványa, egyuttal a magyar szobrászat uttörő mestere, mindenképpen megérdemli azt a tiszteletet és meleg szeretetet, amelylyel szülővárosa emléket körülvieszi. Keleti, sőt Pasteiner is érdemén alul méltatták Ferenczy művészetét s Rimaszombat csak igazságot szolgáltatott, mikor mauzoleumát, szobrát elkészittette s most leveleit kiadta. Wallentinyi könyvének elején megtaláljuk az egész Ferenczy-kultusz ébredésének és virágzásának történetét s egy magyar kisváros kulturszeretetének, szinte szokatlan nagy intelligenciájának és művészszeretetének nem mindennapi dokumentumait olvashatjuk ki belőle. Az a város, amelyik Tompát, Szentpéterit, Mikszáthot, Kiss Józsefet, Blaha Lujzát, Hatvani Istvánt s még egy sor kiváló és értékes elmét adott a magyar-

Schweizer's Selymet **vámmentesen házhoz!**

Kérjen mintákat tavasz és nyári újdonságainkból ruhákra és bluzokra: Volle, Foulard, Messaline, Crepe de Chine, Eolienne, Mousseline, 120 cm széles méterenként K 1.20-tól méterenként, fekete, fehér, egyszínű és mintázott, valamint hímzett bluzok és uhák batizst-, gyapjú-, vaszonból és selyemből. Csakis garantált szolid selyemszöveteket adunk el közvetlen magánosoknak bér- és vámmentesen házhoz szállítva. (Dupla levélpórtó).

Schweizer & Co., Luzern U 10
Selyemszövet-kivitel. (Svájcz) Kir. udv. szállító

EGO szén-savas **BOVUX** pipere **BOVUX** üdít, szépit, fiatalít.

1 levél: 30 fillér
1 doboz: 1 korona

Szeplőt, pattanást, mitesszert, bőrvörösséget a legrövidebb idő alatt elmulaszt. Bársonysima, rózsás, üde, bájos arcszint ad. A mosdóvizet azonnal puhává teszi.

Mindenütt kapható!

Ügyeljen a védjegyre!

EGO pipere-boraxszappan K 1.50
EGO pipere-boraxcrém K 1.50

Főraktár: **KISS LÁSZLÓ** drogériája
Budapest, VIII. kerület, Baross-utca 81



ságnak, csak tradícióihoz marad hű, mikor kőben és betűben emléket állított a legelső magyar szobrászművésznek, Ferenczy Istvánnak. És a könyv szerkesztője, dr. Wallentinyi, bármi szerénységgel húzódik hátra a sorok mögé, elsősorban méltó arra, hogy mindenki, aki értékelni tudja művének kulturális jelentőségét, becsüléssel és elismeréssel honorálja azért a lelkes, nagy és jelentős munkáért, amelyre ennek a könyvnek közrebocsátásával vállalkozott s amelynek minden nehézségét sikerrel küzdötte le.

Életsiratás. (Novellák. Irta: Kassák Lajos.) Szegény ember szegény, nyomoruságos élete, — milyen új volt ez tizenöt év előtt. Milyen szokatlan tűz, milyen sohasem látott színek lángoltak fel az egyforma sorok között, mikor először szólalt meg a *Nyomor*. Azóta azonban már jobban megszoktuk, mint a grófok és grófnék történeteit. Azóta Gorkijtól kezdve a szocialista tárczáig annyszor ismételték el előttünk a panaszt, a csavargó, a pékinas, a koldus és tolvaj érzékeny meséjét, hogy már alig tudunk érdeklődni irántuk. Kassák Lajos azonban mégis föl tudja kelteni az érdeklődésünket: Egyéni beállítása, érdekes meseszövése és sok helyen eredeti hangja elfeledtetik velünk, hogy ezek az alakok már régi jó ismerőseink. Nekünk különösen az első novellája tetszett, *A Greman Jorko országa*, ami határozott írói értékekről tesz tanúságot. Közvetlensége, frissesége szinte az átélés erejével hat. A többiekben — bár nem mondhatnánk, hogy tendenciát fedeztünk föl bennük — kissé rikitók a színek és olvasva őket bántóan üti meg orrunkat a szegényszag. Sokszor a nyers naturalizmus szegénységének szaga, ami már kissé dehosan árad a mult rekvizitumaiból. Mindamellettt találtunk a könyvben sok olyan lapot, ami érdeklődéssel és várakozással töltött el Kassák Lajos későbbi írásai iránt. Valamivel szélesebb skálát szeretnénk tőle hallani és több szint, vagy inkább több árnyalatot a színek összekapcsolásában. Tulajdonképpen és mégis érezzük olykor az őszinteség hiányát. Mintha affektálna. Pedig kár, mert, mint előbb is jeleztük, a határozott írói kvalitások sem hiányoznak könyvéből, aminek külső kiállítása határozottan sokkal gyengébb, mint a tartalma.

KÖZGAZDASÁG.

A Phöbus villamossági vállalatok r.-t. május 10-én tartotta rendes évi közgyűlését, amelyen elhatározták, hogy osztalékul 15 K = 7 $\frac{1}{2}$ %-ot fizetnek, szemben az előző évi 14 K = 7%-kal. Az igazgatóság új tagjai: dr. Kohner Adolf, dr. Dubszky Alfréd vezérigazgató és Daróczy Aladár. A felügyelőbizottság új tagja: Lachne Hugó.

A Ganz-féle villamossági rt. május 5-én tartott közgyűlésén bemutatott igazgatósági jelentés szerint a társaság *tiszta nyeresége* 990.082 (1911-ben 779.818) K, amiből 28 K = 7% osztalékot fizetnek, mint tavaly, jutalékul az igazgatóságának 51.008 (34.468) K-t utalnak ki, a tartalékalapot 75.000 (50.000) K-val, a nyugdíjalapot 15.000 (15.000) K-val dotálják és a fennmaradó 129.425 (120.350) K-át új számlára viszik át.

»Unio« élet- és gyermekbiztosító intézet mint szövetkezet (ezelőtt: Első Leánykiházasító Egylet) Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. Alapították 1863. Folyó év-április-havában

1.193.300 — K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.014.500 — K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében 166.332.04 K fizettetett ki. 1913 január 1-től április 30-ikáig bezárólag 4.942.800 — K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 4.046.500 — K értékű új kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 622.627 $\frac{12}{100}$ K és az intézet fennállása óta 21.047.921 $\frac{14}{100}$ K fizettetett ki. Ezen intézet az élet- és gyermekbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és a legelőnyösebb feltételek mellett. A »D« osztálynak f. évi április 16-án dr. Stamberger Ferencz kjr. közjegyző jelenlétében megejtett XVII. ki-sorsolása alkalmából az alábbi alapkönyvszámok sorsoltattak ki, minek folytán a nevezett tagoknak egy-egy 1000 koronáról szóló díjmentes nyereségek kötvény szolgáltatott ki. 72.797 sz. Varga Pál Budapest, 92841/b. sz. Führer Á. Ábrahám Budapest, 3477 sz. Friedmann Samu Kassa, 5629 sz. Dömötör Lajos Körmen, 60964 sz. Jáger Fülöp Ujszivác, 95897 sz. Brydl Alajos Kispes, 140266 sz. Gyulai Miklós Debreczen, 123425/b. sz. dr. Seidner Mór Rimaszombat, 137340/c. sz. Smokvina I. Antal Fiume és 81637 sz. Lewy J. Izsák Sarajevo.

Felélős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

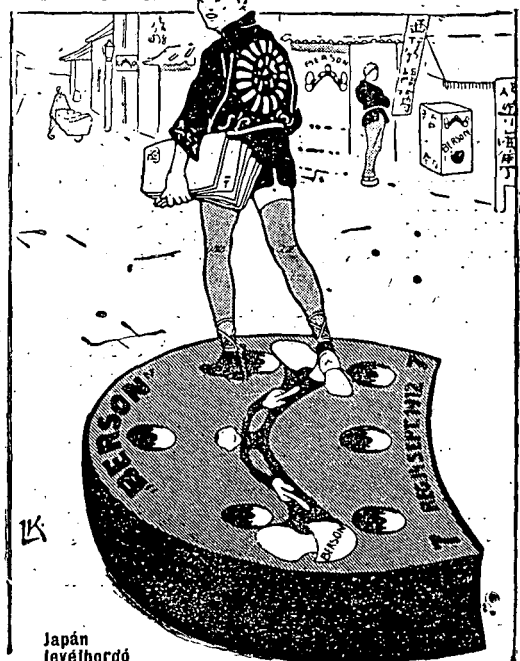
TRENCSENTEPLIC

kénes hő- iszapfürdők csuz, források és iszapfürdők csuz, köztvény, ischias, neuralgia, bőrbaj stb. ellen. Kitűnő klíma, komfort és kényelem. Előidéyben lakás, teljes ellátás; gyógyfürdő vagy iszap... napi 8 korona
Budapesttől 4 óra. Prospektust küld: a fürdőigazgatóság

A JAPÁNOK GYAKORLATI ÉRZÉKE

azonnal felismerte az új

BERSON gummisarok számos előnyeit



Japán levélhordó
Ferdére taposás, kisiklás, fáradtság, az idegek rázkódtatása kizárva!
BERSON-MŰVEK BUDAPEST, VII. KERÜLET

JORICIN

igen kellemes ízű, biztos hatású, enyhe hashajtó! Nagy üveg 1 korona, kis üveg 60 fillér, 6 koronán felül franco küldenek a készítő: Basch és Szamosy gyógyszerészek, Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 25/B. szám.

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50.

Zsuffa utóda **FÜREDI ADÁM** Budapest IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben)

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Telefon 94—07.